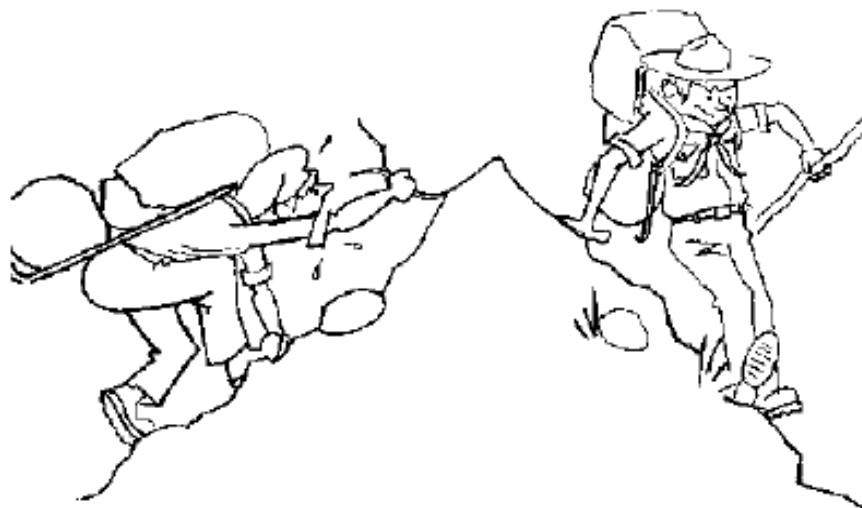

Lidia Józwiak-Kukawska

WYPRAWA NA SZCZYT "INSTRUKTOR ZHP"

**PORADNIK DLA KANDYDATÓW
NA STOPIEŃ PRZEWODNIKA
ORAZ DLA OPIEKUNÓW PRÓB PRZEWODNIKOWSKICH**

Warszawa 2014

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	3
1. CZY I KIEDY WYRUSZAĆ?	4
CZYLI, CZY NA PEWNO CHCĘ ZOSTAĆ INSTRUKTOREM ZHP?	4
WARUNKI OTWARCIA PRÓBY	4
CZYM POWINNA BYĆ PRÓBA PRZEWODNIKOWSKA?	4
TREŚĆ ZOBOWIĄZANIA INSTRUKTORSKIEGO	5
WIZJA PRZEWODNIKA	6
2. WYBÓR TOWARZYSZA WYPRAWY, ...	8
CZYLI O OPIEKUNIE PRÓBY	8
3. PRZYGOTOWANIE DO WYPRAWY, ...	9
CZYLI JAK STWORZYĆ PROGRAM PRÓBY ?	9
POZNAWANIE SIEBIE I SWOJEGO OTOCZENIA	9
WYMAGANIA NA STOPIEŃ PRZEWODNIKA	11
WARUNKI ZAMKNIĘCIA PRÓBY	14
SPÓŚÓB FORMUŁOWANIA ZADAŃ I TWORZENIA PROGRAMU PRÓBY	15
PRZYKŁADOWE ZADANIA	18
OKREŚLENIE CZASU PRÓBY	22
SPOTKANIE Z KOMISJĄ STOPNI I INSTRUKTORSKICH – OTWARCIE PRÓBY	22
4. WRESZCIE W GÓRY!!!	23
CZYLI JAK WYGLĄDA ETAP REALIZACJI PRÓBY	23
5. TUŻ PRZED SZCZYTEM!!!	24
CZYLI JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO ZAMKNIĘCIA PRÓBY	24
WARUNKI ZAMKNIĘCIA PRÓBY	25
ZAŁĄCZNIKI DO WNIOSKU O ZAMKNIĘCIE PRÓBY	25
KARTA PRÓBY Z POTWIERDZENIAMI WYKONANYCH ZADAŃ I DOKUMENTACJA PRÓBY	26
RAPORT Z PRÓBY	26
OPINIE INSTRUKTORSKIE	27
SPOTKANIE Z KOMISJĄ STOPNI INSTRUKTORSKICH – ZAMKNIĘCIE PRÓBY	27
ZOBOWIĄZANIE INSTRUKTORSKIE	28
6. TYLKO DLA OPIEKUNÓW!!!	30
BIBLIOGRAFIA:	36

*Praca odnosi się do stanu prawnego wprowadzonego
uchwałą nr 40/XXXVI Rady Naczelnej ZHP z dnia 6 marca 2011 r.
w sprawie systemu stopni instruktorskich*

WSTĘP

„Wszystkie nasze szlaki są górskie – ich przejście wymaga czasu, wysiłku i siły charakteru; ale nasze, jak nigdzie indziej, biegają tylko pod górę – wciąż wzwyż. Każdy szlak jest nowy; powstaje dzięki Wam, to Wy go wytyczacie, tak by potem nim szli inni, podczas gdy Wy będziecie przemierzać nowe góry, tworzyć wyższe szlaki. Wasz szlak krzyżuje się lub zbiega z innymi, cóż to bowiem za szlak, który bieży samotnie.”

Michał Borun

Niniejsze opracowanie przeznaczone jest zarówno dla osób, które zamierzają otworzyć próbę przewodnikowską, jak i dla opiekunów prób na pierwszy stopień instruktorski. Omówienia tego tematu podjęłam się ze względu na brak jego kompleksowego i aktualnego ujęcia w harcerskiej literaturze. Lukę tę odczuwałam szczególnie pełniąc rolę opiekunki prób przewodnikowskich, ale też prowadząc zajęcia na kursach kadry ZHP i rozmaitych warsztatach.

W poradniku przedstawiłam wszystkie etapy próby – począwszy od podjęcia decyzji o jej otwarciu, wyboru opiekuna i stworzenia programu, poprzez etap realizacji, aż do momentu jej zamknięcia. Ostatni rozdział zawiera podstawowe wskazówki dla opiekunów prób.

Całość pracy nawiązuje do wędrówki górskiej, jako że stawanie się instruktorem, to droga wciąż wzwyż... Aby nadać jej charakter osobistej rozmowy z czytelnikiem, do przekazu użyłam formy drugiej osoby liczby pojedynczej, a dla ułatwienia odbioru – rodzaju męskiego. Skierowana jest jednak naturalnie zarówno do kandydatek jak i kandydatów na pierwszy stopień instruktorski.

W przygotowaniu opracowania szczególnie pomocne okazały się artykuły z czasopisma instruktorów ZHP „Czuwaj”, materiały ze stron internetowych a przede wszystkim doświadczenie zdobyte we współpracy przy zdobywaniu stopnia przewodnika z wędrownikami i wędrowniczkami oraz osobami dorosłymi z kilku hufców Chorągwi Stołecznej ZHP. W niniejszej wersji poradnika uwzględniłam aktualne (z 2011 roku) zapisy systemu stopni instruktorskich, zaznaczając możliwe różnice przyjmowane regulaminami Komisji Stopni Instruktorskich.

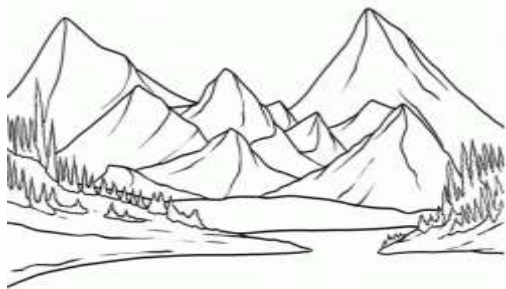
Będę wdzięczna za wszelkie komentarze i propozycje dodatkowych treści skierowane na adres mailowy: lidiajozwiak@tlen.pl, w tym w szczególności za wyjątkowe, oryginalne, nietypowe pomysły na organizację obrzędu Zobowiązania Instruktorskiego. Być może zostaną one uwzględnione w kolejnej wersji poradnika.

Mam nadzieję, że poradnik będzie pomocny w pracy wychowawczej ZHP, a także skłoni do przemyśleń i poszukiwań drogi w kierunku efektywnego i odpowiedzialnego podejmowania służby instruktorskiej.

hm. Lidia Józwiak-Kukawska HR

1. CZY I KIEDY WYRUSZAĆ?

Czyli, czy na pewno chcę zostać instruktorem ZHP?

Harcerstwo to droga ciągle pod górę, wciąż wwyż... Na pewno na harcerskim szlaku osiągnąłeś już niejedną szczyt – kolejne sprawności, stopnie harcerskie, znaki służb, może też rozmaite uprawnienia i odznaki. Teraz spoglądasz na szlak zwany „PRÓBĄ PRZEWODNIKOWSKĄ” kierującym na szczyt „INSTRUKTOR ZHP”. Przed Tobą zupełnie nowa i wymagająca droga – czy jesteś zdecydowany podjąć ten wysiłek? Czy to, co zobaczysz ze szczytu spełni Twoje oczekiwania?

Na początek zadaj sobie pytanie, czemu chcesz zostać instruktorem Związku Harcerstwa Polskiego? By uporządkować swoją wiedzę i umiejętności, osiągnąć nowe umiejętności wychowawcze? Czy też może odpowiada Ci harcerstwo jako „styl życia” i chcesz do tego stylu przekonać innych? Czy może swoim przykładem chcesz motywować podopiecznych do dalszego rozwoju i samodoskonalenia? Czy też wreszcie po to by móc pełnić funkcje instruktorskie i zacząć oddziaływać na to co się dzieje nie tylko w Twojej drużynie, ale również w hufcu lub w chorągwi?

Prawdopodobnie jesteś wędrownikiem i nie zdobyłeś jeszcze najwyższego stopnia harcerskiego (Harcerki/Harcerza Rzeczypospolitej). Jeśli zatem zależy Ci głównie na osobistym rozwoju, pogłębianiu wiedzy i umiejętności, być może stopnie wędrownicze w pełni odpowiedzą na Twoje potrzeby? Jeśli jednak osiągnąłeś już pewne kompetencje harcerskie i chcesz podjąć pracę wychowawczą w ZHP, NIE WAHAJ się ten szczyt czeka właśnie na to, byś z niego poznał zupełnie nowy krajobraz harcerstwa!!! Jeśli nawet masz obawy, czy ta droga jest rzeczywiście dla Ciebie – nie rezygnuj z podjęcia tego wyzwania. Próba – jak nazwa wskazuje – jest właśnie po to, by wyjaśnić wszelkie wątpliwości.

Warunki otwarcia próby

Aby rozpocząć próbę przewodnikowską wystarczy:

- złożyć Przyrzeczenie Harcerskie, a zatem być członkiem ZHP ze zrealizowaną próbą harcerki/harcerza,
- mieć ukończone 16 lat,
- poprawnie stworzyć program próby.

Na instruktorski szlak może zatem wejść już początkujący wędrownik, ale też dorosła osoba (np. nauczyciel, rodzic harcerza), która nie ma za sobą wieloletniego doświadczenia pracy w szeregach ZHP.

Czym powinna być próba przewodnikowska?

Próba przewodnikowska powinna być przede wszystkim drogą przygotowującą do służby – świadomego i odpowiedzialnego pełnienia funkcji instruktorskich w ZHP. W związku z tym, szlak na szczyt na pewno będzie wiodł obszarami umożliwiającymi osiągnięcie wiedzy i umiejętności (wychowawczych, harcerskich, społecznych, prawnych) niezbędnych do pełnienia tych funkcji. Trudny wędrówki mają również na celu wykształcić coś jeszcze bardzo istotnego – Twoją postawę instruktorską. Postawę zgodną z ideami Prawa, Przyrzeczenia Harcerskiego i Zobowiązania Instruktorskiego; postawę, która będzie mogła być wzorem dla Twoich wychowanków.

Próba przewodnikowska jest też szansą. Dzięki niej będziesz mógł lepiej poznać siebie, swoje możliwości, ograniczenia, preferencje. Może poznasz kogoś wartościowego, intrygującego.

Może z kimś się zaprzyjaźnisz, z kimś zetrzesz w dyskusji i światopoglądzie. Może odnajdziesz swoje przeznaczenie. Próba jest też zatem czasem wzmoczonego rozwoju i pracy nad sobą. Bagażem różnych doświadczeń, prób, przemyśleń i wątpliwości. Możliwością upadków i popełniania błędów oraz wyciągania z nich wniosków na dalszą drogę.

Dobrze zaplanowana próba z pewnością stanie się też niezwykłą przygodą pełną wyzwań, zrealizowanie których napełni Cię dumą i satysfakcją. I pozwoli Ci stać się nie tylko bardziej świadomym członkiem ZHP, ale też lepszym człowiekiem i odpowiedzialnym wychowawcą. Nawet wtedy, jeśli na którymś etapie wędrówki zdecydujesz się zawrócić i nie zostawać instruktorem ZHP. Czasem ważniejsze i cenniejsze jest przebycie kilku etapów drogi niż osiągnięcie celu.

Treść Zobowiązania Instruktorskiego

Przyjmuję obowiązki instruktorki/instruktora Związku Harcerstwa Polskiego. Jestem świadoma/świadomy odpowiedzialności harcerskiego wychowawcy i opiekuna. Będę dbać o dobre imię harcerstwa, przestrzegać Statutu ZHP, pracować nad sobą, pogłębiać swoją wiedzę i umiejętności. Wychowam swojego następcę. Powierzonej przez Związek Harcerstwa Polskiego służby nie opuszczę samowolnie.

Do tej pory Twoim drogowskazem było przede wszystkim Prawo i Przrzeczenie Harcerskie. Pierwszym drogowskazem na Twojej instruktorskiej drodze jest Zobowiązanie Instruktorskie. Kolejnymi – idee stopnia przewodnika, podharcmistra i harcmistrza oraz Kodeks Instruktorski.

Zobowiązanie instruktorskie zawiera wartości, które będą Ci przyświecały na każdym etapie instruktorskiej wędrówki. Zastanów się, czy określają one ideał do którego chcesz dążyć...?

Przyjmuję obowiązki instruktorki/instruktora Związku Harcerstwa Polskiego. Jestem świadoma/świadomy odpowiedzialności harcerskiego wychowawcy i opiekuna.

Wszelkie obowiązki instruktora ZHP zawarte są w Statucie ZHP oraz innych dokumentach związkowych. Jednak biorąc pod uwagę fakt, iż misją Związku Harcerstwa Polskiego jest wychowywanie, najważniejszym zadaniem każdego instruktora jest bycie świadomym i odpowiedzialnym wychowawcą.

„Być instruktorem – znaczy dawać, służyć, pomagać, inspirować. Wychowanie polega na wydobywaniu z jednostki wszystkiego tego, co w niej dobre, wartościowe, na pomocy w samorealizacji, samourzeczywistnianiu” – pisał Aleksander Kamiński. W procesie wychowania zaś najważniejsza jest świadomość, w jaki sposób wychowujemy i że faktycznie to robimy. Nie jesteśmy szkołą nastawioną na przekazanie wiedzy ani też kółkiem turystycznym zapewniającym ciekawy sposób spędzenia wolnego czasu. O naszej wyjątkowości decyduje harcerski system wychowawczy, w którym szczególną rolę odrywa metoda harcerska i sposób pracy w poszczególnych grupach wiekowych (metodyka). Do rozpoczęcia procesu wychowywania niezbędna Ci będzie umiejętność formułowania celów wychowawczych, np. jakie cechy chcesz wykształcić u swoich wychowanków, jakie umiejętności u nich wykształcić? Gdy mówimy o świadomości w wychowaniu ważne jest również określenie, kogo chcemy wychować. Aby poznać odpowiedź na to pytanie, postaraj zapoznać się z dokumentem „Podstawy Wychowawcze” przyjętym uchwałą XXXIII Zjazdu ZHP.

Co zaś należy rozumieć przez „odpowiedzialność” wychowawcy? To nie tylko zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży. To również umiejętność wskazania podopiecznym różnych możliwości rozwoju, pomoc w odnalezieniu własnej drogi oraz stworzenie warunków do podążania nią. To także umiejętność zauważenia i zrozumienia wszystkich pełnionych przez wychowanków ról społecznych i pomoc w budowaniu hierarchii wartości. To wreszcie osobista odpowiedzialność w codziennym postępowaniu – zgodność słów z czynami, wywiązywanie się z powierzonych zadań, wychowywanie przez własny przykład.

Będę dbać o dobre imię harcerstwa, przestrzegać Statutu ZHP, pracować nad sobą, pogłębiać swoją wiedzę i umiejętności.

Do obowiązków każdego instruktora ZHP należy też godne reprezentowanie harcerstwa, dbanie o jego imię, a także – o czym już wspomniano – przestrzeganie Statutu ZHP. Dokument ten określa misję i cele ZHP oraz charakter, środki działania i strukturę naszej organizacji. Przedstawione są w nim cechy metody harcerskiej, wartości wychowawcze, odznaki i symbole. Znajdują się tam też zasady dotyczące członkostwa, wyboru władz, podejmowania uchwał i decyzji. Przestrzeganie Statutu jest niezbędne do tego, aby wszyscy członkowie ZHP mogli faktycznie czuć się członkami tej samej organizacji – niezależnie od tego na jakim obszarze działają i w jakim miejscu w strukturze. Odstępstwa od Statutu mogą spowodować utratę zaufania (dzieci, rodziców, nauczycieli) do kadry instruktorskiej ZHP i do harcerstwa w ogóle. Warto też śledzić zmiany, jakie zachodzą w naszej organizacji i poza nią, by stale być na bieżąco.

Każdy instruktor powinien również systematycznie pracować nad sobą. Do samodoskonalenia, pogłębiania wiedzy i umiejętności będziesz zobowiązany na wszystkich ścieżkach swojego życia, nie tylko harcerskich. Również do dbałości o swój wszechstronny rozwój (intelektualny, duchowy, fizyczny, emocjonalny i psychiczny). Warto pamiętać też o zdobywaniu kolejnych stopni instruktorskich, możliwości pełnienia coraz ambitniejszych funkcji instruktorskich oraz doskonaleniu się na kursach i warsztatach. Najskuteczniej wychowuje się przez osobisty przykład.

Wychowam swojego następcę.

Powierzonej przez Związek Harcerstwa Polskiego służby nie opuszczę samowolnie.

W obliczu intensywnych prac i dyskusji nad rozwojem liczebnym ZHP obowiązek wychowania następcy staje się coraz bardziej istotny. To sposób na zapewnienie ciągłości istnienia naszego ruchu oraz gwarancja przetrwania harcerskiej tradycji, metody i wartości. Warto zadbać o to, by kolejne pokolenia również miały okazję cieszyć się przeżywaniem harcerskiej przygody!

Z wychowaniem następcy wiąże się też ostatnie zdanie Zobowiązania Instruktorskiego. Działanie samowolne to takie postępowanie, które jest wynikiem jedynie własnej woli i nieliczenia się z konsekwencjami własnych decyzji. Omawiane zdanie Zobowiązania nie oznacza jednak, że od momentu zostania drużynowym czy szczepowym do końca życia powinieneś pełnić tę funkcję. Być może zapragniesz spróbować swoich sił w komendzie hufca lub chorągwi, albo też z przyczyn zawodowych, rodzinnych lub innych będziesz musiał zrezygnować z pełnionej w ZHP służby. Jak wówczas postąpić w zgodzie ze słowami Zobowiązania? Dbać o wychowanie następcy. Dzięki temu po Twojej rezygnacji z funkcji np. drużynowego, drużyna nie rozpadnie się – będzie ją miał kto prowadzić. Chodzi tu przede wszystkim o odpowiedzialność. Odpowiedzialność za własne decyzje, własne wybory, za tę małą część harcerstwa, w której pełnisz służbę, a także za zuchów, harcerzy, wędrowników i innych instruktorów w niej skupionych.

Owa odpowiedzialność przewija się we wszystkich fragmentach Zobowiązania Instruktorskiego. Na początku deklarujemy naszą świadomość odpowiedzialności harcerskiego wychowawcy i opiekuna, dbałość o dobre imię harcerstwa – czyli odpowiedzialność wobec całego Ruchu i jego członków. Mamy przestrzegać Statutu ZHP – to odpowiedzialność wobec zasad organizacji. Dalej zobowiązujemy się pracować nad sobą, pogłębiać swoją wiedzę, swoje umiejętności – to także odpowiedzialność: wobec nas samych i naszej organizacji, której rozwój zależy wiedzy i umiejętności kadry instruktorskiej. No i wreszcie deklarujemy wychowanie następcy, pozostawienie kogoś na swojej funkcji – to znowu odpowiedzialność za rozwój organizacji, odpowiedzialność za naszych podopiecznych. Odpowiedzialność zatem to słowo klucz, które stanowi istotę bycia prawdziwym instruktorem.

Wizja przewodnika

Zobowiązanie Instruktorskie określa zasady i wymagania wobec wszystkich instruktorów ZHP. Dla Ciebie szczególnie istotna jest również wizja instruktora ze stopniem przewodnika. Jak zapisano

w „Systemie stopni instruktorskich” stopień instruktorski jest odzwierciedleniem wiedzy, dojrzałości społecznej, umiejętności wychowawczych i doświadczenia instruktora.

Wizję przewodnika w dużej mierze określa idea tego stopnia: „Poznaj siebie i motywy swojego postępowania. Jest wzorem dla harcerzy. Ma uzdolnienia przywódcze. We współdziałaniu z dziećmi i młodzieżą znajduje radość, umie być starszym kolegą i przewodnikiem. Świadomie stosuje metodę harcerską do realizacji celów wychowawczych. Ma poczucie odpowiedzialności za pracę i powierzony zespół. Bierze aktywny udział w życiu hufcowej wspólnoty.”

Ta wizja to Twój cel wędrówki. To opis widoku, jaki będziesz mógł dostrzec ze szczytu i Ciebie – zdobywcy tego szczytu. Wizja jest również podstawowym punktem odniesienia po zrealizowaniu próby – czy rzeczywiście osiągnąłeś taki poziom wiedzy i umiejętności i czy charakteryzujesz się taką postawą.

Gdy przeanalizujemy do tego treść wymagań na stopień przewodnika, wyłoni nam się następujący obraz osoby, która zdobyła pierwszy, instruktorski szczyt:

OBSZAR WYZWAŃ	CHARAKTERSYSTYCZNE PUNKTY NA TRASIE
POSTAWA	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtuje własną osobowość zgodnie z Prawem Harcerskim. • Zachowuje właściwe proporcje w wypełnianiu obowiązków wynikających z przynależności do różnych grup społecznych. • Ma poczucie odpowiedzialności za pracę i zespół. • Jest wzorem dla harcerzy.
WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI (HARCERSKIE INSTRUKTORSKIE, SPOŁECZNE)	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi organizować pracę w grupie, być dobrym przywódcą. • Wykazał się umiejętnością pracy wychowawczej z dziećmi lub młodzieżą, w tym potrafi stosować instrumenty metodyczne, system małych grup oraz tworzyć, realizować i podsumowywać plan pracy. • Uczestniczył w: <ul style="list-style-type: none"> – organizacji wyjazdowych form pracy, – pozyskiwaniu środków na działalność drużyny/gromady, – organizacji obozu (kolonii) lub zimowiska drużyny/gromady i pełnił na nim funkcje, – prowadzeniu dokumentacji niezbędnej do działania drużyny/gromady, – współpracy ze środowiskiem działania – rodzicami, szkołą itp. • Zna i przestrzega przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą. • Posiada wiedzę i umiejętności harcerskie na poziomie stopnia Harcerza Orlego. • Korzysta z harcerskiej literatury i mediów.

SAMOROZWÓJ	<ul style="list-style-type: none"> • Poznaje siebie. • Pogłębia swoją wiedzę i rozwija zainteresowania.
KWALIFIKACJE	<ul style="list-style-type: none"> • Ukończył kurs przewodnikowski. • Ukończył minimum 15-godzinny kurs pierwszej pomocy.
SŁUŻBA	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmuje stałą służbę w swoim harcerskim środowisku. • Bierze udział w życiu hufca.
POLE DZIAŁANIA	<ul style="list-style-type: none"> • Drużyna / Gromada / Klub Specjalnościowy / Krąg Akademicki. • Szczep. • Hufiec.
PRZYGOTOWANIE DO PEŁNIENIA FUNKCJI, NOWE UPRAWNIENIA	<ul style="list-style-type: none"> • Nabycie prawa do przyjmowania Przyrzeczenia Harcerskiego, Obietnicy Zuchowej i Zobowiązania Instruktorskiego. • Funkcja drużynowego lub szefa innej podstawowej jednostki organizacyjnej ZHP (po ukończeniu odpowiedniego kursu). • Uprawnienia wychowawcy wypoczynku dzieci i młodzieży (również poza ZHP).

2. WYBÓR TOWARZYSZA WYPRAWY, Czyli o opiece próby

Jeśli już definitywnie zdecydowałeś się zostać instruktorem ZHP, czeka Cię teraz wybór opiekuna próby.

Próba przewodnikowska to Twoja pierwsza próba instruktorska. A zatem jest to wyprawa w zupełnie nieznaną Ci obszar górski... Czy odważyłbyś się wyruszyć w taką drogę samotnie? Nie znając terenu, sposobu poruszania się po nim? Nie wiedząc, jak dostosować się do zmiennych warunków pogodowych? Pewnie raczej nie. Samemu, w takiej sytuacji łatwo się zgubić albo ulec czyhającym na szlaku zagrożeniom. Właśnie dlatego, potrzebny jest Ci bardziej doświadczony towarzysz wyprawy – opiekun próby.

Warto pamiętać, iż wyboru tej osoby dokonujesz Ty, a nie np. członkowie Komisji Stopni Instruktorskich czy Twój przełożony. Wybór ten nie powinien być decyzją przypadkową.

Opiekunem próby przewodnikowskiej może być wyłącznie instruktor ZHP ze stopniem podharcmistra lub harcmistrza oraz zaliczoną za ostatni rok harcerski służbą instruktorską. Dobrze by była to osoba trochę, nie za dużo od Ciebie starsza. Wtedy łatwiej będzie jej być dla Ciebie jednocześnie mistrzem i nie stracić więzi pokoleniowej. Chyba, że macie już spore doświadczenie we współpracy, albo ten ktoś jest uznanym autorytetem. Czasami warto, byście pochodzili z jednego środowiska – wtedy łatwiej dostosować próbę do otoczenia, a i Wasz kontakt będzie łatwiejszy. Opiekun „z zewnątrz” może jednak bardziej obiektywnie spojrzeć na Ciebie i plan Twojego rozwoju. Taki opiekun powinien Cię jednak dobrze znać, w przeciwnym razie trudno mu będzie pomóc Ci dobrać odpowiednie dla Ciebie zadania próby. Więcej doradzić będzie Ci w stanie również opiekun doświadczony w metodyce, w której zamierzasz się rozwijać – zuchowej, harcerskiej, starszoharcerskiej czy wędrowniczej.

Ważne jest też to, aby osoba ta była dla Ciebie nie tylko autorytetem, dysponującym szeroką wiedzą i sprawdzonymi umiejętnościami instruktorskimi, ale również kimś bliskim. Osobą, która znajdzie dla Ciebie czas – nie tylko by pójść z Tobą na spotkanie z Komisją Stopni Instruktorskich, ale również wtedy, gdy będziesz potrzebować pomocy i wsparcia w trakcie realizacji próby. Osobą, do której masz zaufanie i z którą dobrze się „dogadujesz”. Taką, której będziesz w stanie powierzyć nie tylko problemy z harcerskiego szlaku, ale też z innych obszarów swojego życia. Tylko wtedy Twój opiekun będzie w stanie wesprzeć Cię w sformułowaniu zadań próby dostosowanych do Twoich potrzeb, możliwości i oczekiwań, zmotywować Cię, wesprzeć w trudnych momentach. Przy wspinaczce na nowy, nieznan Ci szczyt, taki zaufany, kompetentny towarzysz jest bardzo potrzebny.

Gdy wybrany przez Ciebie instruktor zgodzi się zostać opiekunem Twojej próby, wreszcie możecie rozpocząć przygotowania do wyprawy.

3. PRZYGOTOWANIE DO WYPRAWY, Czyli jak stworzyć program próby ?

Czy zdarzyło Ci się kiedyś spotkać na górskim szlaku turystów w niewłaściwym obuwiu, ubranych niewłaściwie do warunków pogodowych, bez prowiantu i odpowiedniego wyposażenia turystycznego? Konsekwencje złego przygotowania do wyprawy, niedostosowanie czasu jej trwania i stopnia trudności do kondycji uczestników może być tragiczne w skutkach.

Okres tworzenia programu próby również ma decydujące znaczenie dla jej przebiegu. Aby próba doprowadziła Cię do celu – godności kompetentnego instruktora ZHP, w jej programie należy uwzględnić:

- ideę stopnia i wymagania z systemu stopni instruktorskich,
- plan pracy i potrzeby swojego środowiska oraz zadania wynikające z pełnionej obecnie funkcji,
- kierunek swojego osobistego, wszechstronnego rozwoju, mocne i słabe strony, zainteresowania, marzenia i plany na przyszłość.

Poznanie siebie i swojego otoczenia

Na jedną górę można wejść różnymi trasami i na wiele sposobów. Aby zostać instruktorem ZHP również można przemierzyć wiele, odmiennych szlaków. Jak wybrać dla siebie ten najwłaściwszy?

Na początek warto być uświadomił sobie swoje silne i słabe strony, zainteresowania oraz okoliczności zewnętrzne. Przemyślał, jakie umiejętności chcesz rozwinąć, jakie cechy charakteru uczynić dominującymi, a z którymi walczyć? Zastanów się też kim chciałbyś być po zdobyciu szczytu, jakie masz plany na przyszłość i co (lub kto) może Ci pomóc w ich realizacji? Jaka rolę chcesz pełnić w harcerstwie i poza nim? Jakie zadania będą dla Ciebie najciekawsze, co chciałbyś zobaczyć podczas tej wyprawy, czego nowego się nauczyć...?

Nie zawsze po wykonaniu jakiegoś działania, nawet trudnego czy pożytecznego, będziesz odczuwał satysfakcję. Czy miałbyś ochotę piąty raz wchodzić na tę samą górę i to jeszcze z tej samej strony i z tymi samymi towarzyszami? Będziesz raczej chciał wejść na górę chociaż o kilka metrów wyżej. Pokonanie właśnie tych dodatkowych, kilku metrów, będzie oznaczało ROZWÓJ.

Próba powinna być zatem wyzwaniem. Przy okazji warto też uwzględnić swoje potrzeby

psychologiczne. Co będzie Cię rozwijało, motywowało do działania? Czy:

- ROZWÓJ OSOBISTY na różnych płaszczyznach, np. pokonanie swoich słabości, zrozumienie jakiegoś trudnego zagadnienia, nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów,
- OSIĄGNIĘCIA, np. zdobycie uprawnień w określonej dziedzinie, odznaki wyższego stopnia, ukończenie kursu, zdanie matury, rozpoczęcie studiów,
- WŁADZA, np. zostanie szefem zespołu, zastępcą komendanta szczepla,
- czy też AFILIACJA, czyli akceptacja w grupie, np. zainicjowanie zdobywania znaku służby, skuteczna realizacja zadania w zespole?

Gdy dobrze przemyślisz te kwestie, wówczas próba będzie rzeczywiście TWOJA – ciekawa, rozwijająca i dostosowana do Twoich potrzeb, możliwości i oczekiwań.

Do całościowego przemyślenia siebie i swojego środowiska może Ci być pomocna tabela:

	STAN OBECNY	CHCĘ TO ZMIENIĆ! (kierunki zmian)	Aby to osiągnąć MUSZĘ	POMÓC mi w tym może (ludzie, okoliczności)	PRZESZKODZIĆ mi w tym może (ew. propozycje przeciwdziałania zagrożeniom)
ROZWÓJ INTELEKTUALNY (wiedza, umiejętności)					
ROZWÓJ DUCHOWY, POSTAWA (relacja z Bogiem, innymi ludźmi, cechy charakteru, itp.)					
ROZWÓJ FIZYCZNY					
ROZWÓJ SPOŁECZNY					
POTRZEBY ŚRODOWISKA (drużyna, szczepl)					

PRZYKŁAD:

<i>Rozwój intelektualny, fizyczny</i>	<i>chodzę na rajdy, zdobynam odznaki turystyki kwalifik. – lubię to!</i>	<i>chcę pogłębić wiedzę i umiejętności z zakresu turystyki, być organizatorem imprez turystycznych</i>	<i>dowiedzieć się kto prowadzi kursy organizatora turystyki PTTK i ukończyć kurs</i>	<i>członkowie Harcerskiego Klubu Turystycznego, najbliższego Oddziału PTTK</i>	<i>obowiązki szkolne, rodzinne – konieczność dobrej organizacji czasu, by móc chodzić na zajęcia kursu</i>
---	--	--	--	--	--

Jeśli zechciałbyś z kolei dokonać kompletnej analizy swojego najbliższego, **harcerskiego środowiska (gromady, drużyny)**, warto zastanowić się nad następującymi elementami:

- 1) teren działania i jego specyfika,
- 2) stan liczebny, działania podejmowane do jego zwiększenia,

- 3) zbiórki i ich atrakcyjność, stosowanie wszystkich zasad dobrej zbiórki,
- 4) funkcjonowanie systemu małych grup,
- 5) stosowanie instrumentów metodycznych,
- 6) różnorodność stosowanych form pracy,
- 7) udział w formach wyjazdowych (rajdy, biwaki) oraz obozach i zimowiskach,
- 8) obrzędowość,
- 9) dokumentacja,
- 10) sytuacja kadrowa (przybocznicy), rozwój kadry (stopnie, uprawnienia, itp.)
- 11) funkcjonowanie ciągu wychowawczego,
- 12) współpraca z rodzicami i środowiskiem działania,
- 13) inne problemy gromady/drużyny.

Można też wykorzystać zasady popularnej w zarządzaniu **analizy SWOT**. Analiza ta składa się z czterech części:

S – strenghts (silne strony),	}	dotyczy przede wszystkim Ciebie
W – weaknesses (słabe strony)		
O – opportunities (szanse)	}	dotyczy Twojego otoczenia
T – threats (zagrożenia)		

S i W – określając swoje silne i słabe strony zwróć uwagę na swoje doświadczenie, co już wiesz i potrafisz zrobić, a co jeszcze powinieneś poznać, co szczególnie Ciebie interesuje, jakie cechy charakteru chciałbyś rozwijać / eliminować i jaki poziom rozwoju osiągnąłeś na wszystkich płaszczyznach (intelektualny, społeczny, duchowy, emocjonalny, fizyczny).

O i T – dokonaj oceny możliwości i zagrożeń wynikających z Twojego otoczenia – co może sprzyjać, a co uniemożliwić realizację Twoich zamierzeń, ale też jakie są potrzeby Twojego środowiska, jakich elementów wynikających z metody harcerskiej brakuje lub powinny zostać dopracowane, jakie kursy, rajdy i inne imprezy mógłbyś przygotować, jakie obowiązki wynikają z pełnionej obecnie przez Ciebie funkcji.

Wyniki analizy siebie i Twojego środowiska powinny zostać przez Ciebie opracowane w formie pisemnej. Wówczas dużo łatwiej będzie Ci ułożyć odpowiednie zadania próby przewodnikowskiej, a i Twojemu opiekunowi umożliwi efektywniejszą pomoc. Z tych samych względów, za taki materiał będą Ci również bardzo wdzięczni członkowie Komisji Stopni Instruktorskich (KSI). Warto taką analizę przekazać razem z programem próby przed posiedzeniem KSI. Członkowie KSI zazwyczaj znają Cię słabiej niż np. Twój bezpośredni przełożony a czas posiedzenia KSI i możliwości takiego poznania jest ograniczony. Gotowa analiza z pewnością zatem przyspieszy i usprawni przebieg spotkania.

Wymagania na stopień przewodnika

Gdy już masz wstępną wizję swojego rozwoju możesz przystąpić do analizy wymagań na stopień przewodnika, zamieszczonych w „Systemie stopni instruktorskich”. Niezależnie od tego, czy będziesz pragnął zostać instruktorem ZHP w Warszawie, czy w Malborku, zakres tych wymagań jest taki sam. Właśnie dzięki temu można nakreślić, zamieszczony w rozdziale pierwszym, konkretny obraz instruktora ze stopniem przewodnika. Obraz ten jest wspólny dla całego ZHP.

Po sumiennym wykonaniu analizy siebie i swojego otoczenia prawdopodobnie do większości wymagań będziesz mieć już jakieś konkretne pomysły na zadania. Lepiej, abyś na początku odnalazł w swoich planach i zamierzeniach realizację części wymagań niż całą próbę od początku do końca układał „pod wymagania”. Wówczas próba będzie rzeczywiście Twoja, indywidualnie do Ciebie dopasowana.

1. Kształtuje własną osobowość zgodnie z Prawem Harcerskim, w tym ułożył i konsekwentnie realizował plan swojego rozwoju.

Harcerzem jest się „całym życiem”, a Prawo Harcerskie dotyczy również instruktora. Pierwsze wymaganie zachęca Cię do pogłębionej, bardziej dojrzałej refleksji – samodzielnej lub z opiekunem próby nad wszystkimi punktami Prawa Harcerskiego, a co za tym idzie również treścią Przymierzenia Harcerskiego. Skłania do zastanowienia się, czy zawarte w nim ideały stanowią Twój styl życia, czy się z nimi utożsamiasz. Jakie są Twoje zasady, jak postępujesz na co dzień, po co, jakie są tego efekty, co jest naprawdę ważne, a co Ty wybierasz jako najważniejsze. Osobisty przykład instruktorski bardzo silnie oddziałuje na Twoich podopiecznych. Jeśli sam nie będziesz żył na co dzień wartościami Prawa Harcerskiego, nie będziesz w stanie zachęcić do tego swoich podopiecznych.

Chcąc być instruktorem, wychowawcą powinieneś mieć rozsądny plan tego, w jaki sposób będziesz kształtował swoje nawyki i żył zasadami zawartym w Prawie Harcerskim. Plan ten powinieneś ułożyć przed otwarciem próby przewodnikowskiej (nie wpisuj tego jako zadanie próby). Chyba, że plan ten będzie dotyczył jakiegoś konkretnego, określonego w programie próby przedsięwzięcia. Zastanów się, nad czym i w jaki sposób szczególnie chcesz popracować w trakcie swojej próby przewodnikowskiej, by wykształcić postawę służby Bogu, Polsce i ludziom. Biorąc pod uwagę czas trwania próby, warto skoncentrować się przynajmniej na dwóch punktach Prawa Harcerskiego, by móc podjąć systematyczną pracę przez cały okres próby. Zadanie realizujące to wymaganie nie może stanowić wyłącznie jednorazowej akcji, np. przeprowadzenia kominka na temat Prawa Harcerskiego, gdyż nie umożliwi ono konsekwentnego realizowania planu rozwoju. Takie przedsięwzięcie może stanowić jedynie podsumowanie przebytej przez Ciebie drogi.

Należy też tutaj podkreślić, że Twoja praca nad sobą nie zakończy się w chwili zdobycia stopnia przewodnika. Nie zakończy się też nawet po zdobyciu stopnia harcmistrza. „Raz wybrawszy, ciągle wybierać muszę” (św. Augustyn) – wchodząc na instruktorski szlak teraz już bardziej świadomie niż w momencie składania Przymierzenia Harcerskiego każdego dnia będziesz musiał decydować, która droga rzeczywiście prowadzi do obranego przez Ciebie celu.

2. Pogłębia swoją wiedzę i rozwija swoje zainteresowania.

Próba umożliwi Ci nie tylko zostanie dobrym instruktorem ZHP, ale również dobrym uczniem, muzykiem, żeglarzem, ratownikiem, turystą... Przy dokładnej analizie poprzedniej części tego rozdziału, na pewno nie będziesz mieć problemu z określeniem zadań w tym zakresie! Pamiętaj, że warto, abyś swoje zainteresowania wykorzystywał w pracy ze swoimi podopiecznymi.

3. Zachowuje właściwe proporcje w wypełnianiu obowiązków wynikających z przynależności do różnych grup społecznych (rodzina, szkoła, drużyna, środowisko zawodowe).

Harcerstwo nie może pochłoniąć całego Twojego życia. Pamiętaj, że pełnisz wiele różnych ról społecznych, a zatem w Twojej próbie powinny znaleźć się zadania, dzięki którym znajdziesz czas dla swojej rodziny i nie będziesz zaniedbywał obowiązków w szkole czy w pracy. To wielkie wyzwanie, żeby pogodzić wszystko ze sobą, zachować równowagę, harmonię. W świecie ciągłego rozwoju, pracy zawodowej od świtu do nocy, konieczności czasem dalekich dojazdów w „korkach” okazuje się, że czasu mamy ciągle za mało. Gdy jednak zostaniesz zaangażowanym instruktorem harcerskim możesz mieć go jeszcze mniej... Dlatego tak ważne jest, byś w trakcie tej próby nauczył się ustalać priorytety. Pomyśl, co jest dla Ciebie najważniejsze, ale też dla kogo Ty jesteś ważny. By w którymś momencie Twojego życia nie okazało się, że prowadzisz świetną drużynę, ale w szkole jesteś uczniem bardzo przeciętnym... Twoja chora mama z kolei nie jest w stanie podołać sama codziennym obowiązkom, a dziadek od pół roku czeka na Twoje odwiedziny i chwilę rozmowy... Wszystko, to co jest ważne musi mieć swój czas.

4. Ukończył kurs przewodnikowski.

Kurs umożliwi Ci zdobycie niezbędnej wiedzy i umiejętności, a także poszerzenie swojego warsztatu form pracy, wymianę poglądów oraz poznanie ludzi z różnych środowisk, z którymi być może będziesz współpracował jeszcze długo po zakończeniu kursu.

5. Podejmuje stałą służbę w swoim harcerskim środowisku.

Stopnia instruktorskiego nie można zdobyć w „próżni”, w oderwaniu od środowiska. Stała służba w swoim harcerskim środowisku pozwala na zdobycie praktycznych umiejętności instruktorskich. Może być ona powiązana z półroczną praktyką w gromadzie/drużynie, np., na funkcji przybocznego (wymaganie 7.), ale może też dotyczyć innych obszarów aktywności harcerskiej.

6. Bierze udział w życiu hufca.

Przed sformułowaniem zadania zwróć uwagę, że hufiec to nie jego władze i agendy, a *terytorialna wspólnota gromad, drużyn, kręgów*. Zastanów się też, czy dobrze znasz członków hufca, sprawy i problemy tej wspólnoty, czy coś jej dajesz, czy korzystasz z tego, co ona może zaoferować Tobie?

Jeżeli odpowiedź na chociażby jedno z tych pytań jest negatywna, zaplanuj zadanie (zadania), które pozwoli Ci na wymianę doświadczeń, a także czynny **udział w hufcowych spotkaniach, dyskusjach lub przedsięwzięciach**. **Szczególnie wartościowe będą** wydarzenia w gronie instruktorów i kadry, dotyczące tejże wspólnoty i wykraczające poza Twoje środowisko. Zadbaj o to, aby, w wyniku realizacji tego zadania, inni mogli o Tobie powiedzieć, że jesteś osobą, która interesuje się hufcem, daje się zauważyć, zabiera głos w sprawach ważnych, czerpie doświadczenia ze wspólnoty hufcowej, ale i wnosi coś od siebie – jest aktywna w jej życiu.

Zadanie (zadania) powinno raczej pozwalać Tobie zaznaczać obecność we wspólnocie często, nawet poprzez działania drobne, niż przejawiać aktywność jednorazowo, chociażby była ona znacząca.

7. W trakcie minimum półrocznej praktyki w gromadzie/drużynie wykazał się umiejętnością pracy wychowawczej z dziećmi lub młodzieżą w wybranej grupie wiekowej – zatem będziesz aktywnie przygotowywać się do świadomego podjęcia odpowiedzialności wychowawcy, w tym umiejętnościami:

- **stosowania instrumentów metodycznych** – chodzi tu o umiejętność nauczania podopiecznych zasad zdobywania m.in. stopni, sprawności, znaków służb, umożliwienia im tego poprzez odpowiednie zaplanowanie pracy i zmotywowania ich do realizacji prób,
- **stosowania systemu małych grup** – umiejętność organizacji pracy w zespołach, pracy z zastępowymi,
- **tworzenia planu pracy, jego realizacji i podsumowania** – umiejętność formułowania celów, dostosowania tematyki zbiórek i form pracy do potrzeb, możliwości i zainteresowań Twoich podopiecznych, prowadzenia zbiórek i innych elementów programu oraz podsumowania planu pracy i wyciągnięcia wniosków na rok następny,

oraz uczestniczył w:

Zadania realizujące poniższe wymagania powinny wskazywać na obszar Twojego uczestnictwa (rodzaj formy wyjazdowej, obozu, dokumentacji itp.) oraz zakres Twojej odpowiedzialności w przygotowaniu, realizacji bądź podsumowaniu danego przedsięwzięcia. Wcześniej ustal z drużynowym co konkretnie będzie należało do Twoich obowiązków.

- **organizacji wyjazdowych form pracy,**

Przy organizacji wyjazdowych form pracy (np. biwaków, rajdów) możesz zająć się np. opracowaniem programu wyjazdu, trasy rajdu, doбором kadry, podziałem obowiązków w kadrze, przygotowaniem budżetu, zapewnieniem miejsca na

nocleg, sprawdzeniem sprzętu, zakupem materiałów, organizacją transportu lub wyżywienia, realizacją programu, rozliczeniem finansowym.

- **pozyskiwaniu środków na działalność drużyny/gromady,**
Warto tu wspomnieć, że środki finansowe możesz pozyskiwać nie tylko poprzez organizację różnego rodzaju akcji zarobkowych, ale też np. pisząc wnioski o dotacje z budżetu jednostek administracji samorządowej lub rządowej na realizację projektów czy szukając sponsora.
- **organizacji obozu (kolonii) lub zimowiska drużyny/gromady i pełnił na nim funkcje,**
Po zdobyciu stopnia przewodnika będziesz mieć prawo do pełnienia funkcji instruktorskich na obozach i zimowiskach ZHP, w szczególności funkcji komendanta podobozu. W związku z tym w trakcie próby powinieneś poznać specyfikę takiej pracy, np. poprzez służbę na funkcji zastępcy komendanta podobozu lub oboźnego. Jest to szczególnie istotne ze względu na fakt, że akcja letnia czy zimowa jest naturalną formą podsumowania pracy śródrocznej. Oprócz tego powinieneś przejąć odpowiedzialność za jakiś fragment organizacji obozu – podobnie jak przy organizacji wyjazdowych form pracy.
- **prowadzeniu dokumentacji niezbędnej do działania drużyny/gromady,**
Ważne, byś w trakcie próby praktycznie opanował umiejętność prowadzenia przynajmniej książki pracy drużyny/gromady (w tym: pisanie rozkazów), książki pracy obozu/kolonii i dokumentacji finansowo-gospodarczej.
- **współpracy ze środowiskiem działania – rodzicami, szkołą itp.**
Twoim zadaniem jest wspieranie rodziców i szkoły w wychowywaniu dzieci i młodzieży, a nie wyręczanie ich w tym działaniu. W związku z tym, powinieneś utrzymywać z nimi kontakt, by w ramach tej współpracy móc osiągać jak najlepsze efekty wychowawcze, ale też, np. móc liczyć na pomoc rodziców w pracy Twojej drużyny/gromady.

Pół roku to może być zbyt krótki czas, aby nauczyć się tego wszystkiego od początku. Zastanów się, czy zadania związane z działaniem w gromadzie/drużynie to dla Ciebie zupełna nowość, czy już się tym zajmujesz od dawna – na podstawie tego zaplanuj czas trwania pracy w gromadzie/drużynie podczas próby.

Każde zadanie sformułuj tak, aby było wiadomo jak Twoja próba instruktorska wpłynie na działanie drużyny – jakie zmiany w niej przyniesie, co zmieni się na lepsze. Pamiętaj, że aby móc to określić zadania muszą być konkretne i wyraźnie oddzielać to, czym zajmowałeś się sam od tego, co robili pozostali członkowie kadry drużyny (na przykład, której części planu pracy jesteś autorem).

Wszystkie osiem podpunktów zamień na szczegółowe zadania.

8. Korzysta z harcerskiej literatury i mediów.

Wymaganie to zobowiązuje Cię do poszerzania swojego warsztatu pracy, orientowania się w aktualnych wydarzeniach z życia Związku, ale też poznawania historii ZHP. Formułując zadanie z tego zakresu warto zastanowić się, w jaki sposób wykorzystać zdobytą wiedzę w swoim środowisku. Może któraś z książek lub artykułów stanie się przyczynkiem do ciekawej dyskusji instruktorskiej, fascynującej zbiórki lub impulsem do wprowadzenia istotnych zmian w pracy Twojej gromady/ drużyny? Pamiętaj, aby w podsumowaniu wskazać, w czym pomogły Ci zdobyte informacje.

Warunki zamknięcia próby

W pewnym stopniu jako wymagania można potraktować również część warunków zamknięcia próby:

1. Przestrzeganie przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą.

Aby móc przestrzegać takich przepisów powinieneś je poznać – zarówno państwowe jak i wewnętrzne przepisy ZHP dotyczące zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą. Warto podkreślić, że chodzi tu nie tylko o ogólne wytyczne na ten temat, ale również o odrębne przepisy

dotyczące np. bezpieczeństwa w terenie, na rajdzie, obozie, czy podczas zajęć specjalistycznych (np. strzeleckich), jeśli takie znajdują się w programie pracy drużyny. Pamiętaj, że dla rodziców Twoich podopiecznych nic nie jest tak ważne, jak bezpieczeństwo ich dzieci.

Postaraj się dopilnować, by ocena realizacji przez Ciebie tego punktu znalazła się w opinii Twojego opiekuna lub bezpośredniego przełożonego przedstawianej przy zamknięciu próby.

2. Posiadanie wiedzy i umiejętności na poziomie piątego stopnia harcerskiego.

Jeśli przystępujesz do próby w wieku wędrowniczym powinieneś zdobyć stopień harcerki orlej/harcerza orlego (HO) najpóźniej w trakcie realizacji próby przewodnikowskiej (przed jej zamknięciem). Jeśli w starszym wieku i nie zdobyłeś wcześniej tego stopnia, do swojej próby przewodnikowskiej jesteś zobowiązany dopisać takie zadania, które umożliwią Ci osiągnięcie wiedzy i umiejętności na tym poziomie.

Szczególnie istotne będzie to wówczas, jeśli swoją drogę w ZHP rozpoczęłeś dopiero od drużyny wędrowniczej, kręgu akademickiego lub od szczebla instruktorskiego i nie doświadczyłeś wcześniej harcerstwa „na własnej skórze”. Wówczas, zgodnie z warunkami otwarcia próby na stopień harcerki orlej/harcerza orlego powinieneś dodatkowo poszerzyć próbę (HO lub przewodnikowską) o wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach poprzednich stopni. Chodzi tu przede wszystkim o takie elementy, które będą niezbędne do Twojej efektywnej pracy z dziećmi i młodzieżą w ZHP: znajomość technik harcerskich, regulaminów (np. mundurowego, musztry), harcerskich symboli, hymnu, tradycji, obrzędów i zasad organizacyjnych.

3. Ukończenie minimum 15-godzinnego kursu pierwszej pomocy.

Kursami najbardziej dostosowanymi dla członków ZHP są kursy prowadzone przez Harcerską Szkołę Ratownictwa (HSR) – jednostkę specjalnościową Głównej Kwatery ZHP. W ofercie HSR jest obecnie specjalne szkolenie: „Kurs pierwszej pomocy HSR dla przewodników” (16-godzinny) dopasowany do potrzeb przyszłego wychowawcy i opiekuna. By jednak dobrze wyćwiczyć umiejętność ratowania ludzkiego życia, warto się wybrać na „Wędrowniczy Kurs Pierwszej Pomocy HSR” – dłuższe szkolenie, organizowane najczęściej w formie 2-weekendowej. Zdobyte praktyczne umiejętności przydadzą Ci się nie tylko w pracy z Twoimi podopiecznymi, ale z zasadzie wszędzie: w domu, szkole, na ulicy, w górach – wszędzie tam możesz być świadkiem wypadku. Dzięki nim rzeczywiście będziesz mógł „nieść chętną pomoc”.

Niektóre Komisje Stopni Instruktorskich uszczegółwiają część przedstawionych wyżej wymagań na stopień określając, np., że kandydat na instruktora powinien zrobić coś dla namiestnictwa albo w ramach realizacji wybranego wymagania opracować materiał, który może być przydatny innym drużynom. Komisja ma prawo też przyjąć dodatkowe wymagania na stopnie, wynikające z potrzeb środowiska i programu jego rozwoju. W związku z tym, już na etapie zapoznawania się z wymaganiami powinieneś dokładnie przeczytać również regulamin Komisji Stopni Instruktorskich Twojego hufca.

Sposób formułowania zadań i tworzenia programu próby

Prawidłowe sformułowanie zadania próby instruktorskiej nierzadko sprawia sporo trudności. Wiele osób w początkowej fazie tworzenia próby w ramach zadań przepisuje wymagania w trochę innej formie, np.

Wymaganie: Bierze udział z życiu hufca.

Zadanie: Będę brał udział w życiu hufca.

Pozornie zadanie „dostosowane” jest do wymagania, jaką jednak niesie za sobą informację o rodzaju planowanych działań? Żadnej! Świadczy jedynie o zupełnym braku pomysłu na takie przedsięwzięcie.

Aby nie popełniać tego rodzaju błędów, zadania próby warto układać według zasad formułowania celów (SMART). A zatem zadania te powinny być:

- S** – Szczegółowe (konkretnie wskazywać, co chcesz zrobić),
- M** – Mierzalne (stwarzające możliwość do oceny efektywności ich wykonania);
- A** – Akceptowalne (przez środowisko działania, zgodne z harcerskim systemem wartości);
- R** – Realne (dla osoby realizującej próbę);
- T** – Terminowe (określone w czasie).

I tu kolejny przykład zadań, w odniesieniu do tego samego wymagania:

1. *Wezmę udział w organizacji rajdu dla hufca.*
2. *Razem z namiestnikiem wędrowniczym wezmę udział w organizacji rajdu na Warszawską Odznakę Krajoznawczą dla wędrowników i instruktorów hufca. Opracuję trasę i regulamin rajdu, zajmę się też rekrutacją uczestników (jesień bieżącego roku).*

Czym różnią się te dwa zadania? Pierwsze jest bardzo ogólne. Nie wiemy jaki to będzie rajd, dla kogo zostanie zorganizowany, kiedy i co właściwie kandydat na instruktora zamierza w ramach tego zadania zrobić. Drugie natomiast pozwala na określenie tych wszystkich kwestii. Na dodatek wiemy już nawet, z kim zainteresowany zamierza organizować rajd – namiestnik może być pomocny przy ocenie efektywności tego zadania. Formułując zadanie w taki sposób, realizacja próby będzie dla Ciebie dużo łatwiejsza. Po pierwsze: Ty dokładnie będziesz wiedział, czym i kiedy się zająć, a po drugie: Komisja Stopni Instruktorskich nie będzie mieć wątpliwości, kiedy może zaliczyć Ci zrealizowanie tego punktu wymagań. Na spotkaniu z KSI unikniesz zatem niepotrzebnego stresu i dyskusji, czy wymaganie zostało zrealizowane. Program próby określony według wskazanych wyżej zasad jest dowodem na to, że osoba zdobywająca stopień konkretnie i odpowiedzialnie planuje swoją ścieżkę rozwoju oraz dostosowuje ją do środowiska.

Przy formułowaniu zadań należy unikać również asekuracyjnych słów w stylu: „postaram się”, „spróbuję” oraz formy niedokonanej czasowników, np. „popracuję nad...”, „będę uczestniczyć w”. Zadania mają określać konkretne wyzwania, np.: „osiągnę”, „zorganizuję”, „wezmę udział 3 razy w...”. Oczywiście, przy takim określeniu nie wszystkie zadania mogą się udać, ale w końcu to jest PRÓBA, która z założenia dopuszcza taką sytuację. Co wtedy zrobić, opisano w rozdziale 4.

Warto podkreślić jeszcze następującą kwestię. Jedno zadanie może obejmować realizację kilku wymagań na stopień przewodnika. Podobnie, do jednego wymagania można określić kilka zadań. Liczba zadań nie jest zatem wartością stałą – zależy od rodzaju tych zadań i stopnia ich szczegółowości. Ważne jest jednak to, by zapewniły one realizację wszystkich wymagań określonych w regulaminie stopni instruktorskich i umożliwiły osiągnięcie poziomu wynikającego z idei stopnia.

Dla przykładu porównajmy następujące zadania:

1. *Wezmę udział w tworzeniu planu pracy drużyny: zaplanuję cykl zbiórek z zakresu pierwszej pomocy, stworzę konspekty tych zbiórek, przeprowadzę zbiórki i je podsumuję. Plan pracy i konspekty dołączę do raportu (realizacja wymagania 7 tiret trzecie).*
2. *Wezmę udział w tworzeniu planu pracy drużyny: zaplanuję cykl zbiórek z zakresu pierwszej pomocy, stworzę konspekty tych zbiórek, przeprowadzę zbiórki i je podsumuję. Plan pracy i konspekty dołączę do raportu. Opracuję kartę sprawności higienista/higienistka oraz sanitariusz/sanitariuszka i poprowadzę zdobywanie tych sprawności w drużynie (realizacja wymagania 7 tiret pierwsze i trzecie).*
3. *Moją pasją jest pierwsza pomoc. W zeszłym roku ukończyłam wędrowniczy kurs pierwszej pomocy HSR i mam już jeden status potencjalnego instruktora. Chcę doskonalić umiejętności w tej dziedzinie, pomagać ludziom i rozwijać się w niej zawodowo. Zdam w tym roku maturę i dostanę się na studia na kierunek ratownictwo medyczne. Wezmę udział w chorągwiowych warsztatach dla ratowników ZHP a w wakacje w kursie instruktorów HSR. Wraz z pozostałymi osobami z Namiestnictwa Harcerskiego zorganizuję zawody z pierwszej pomocy dla wszystkich drużyn harcerskich hufca. Będę odpowiedzialna*

za dokonanie podziału obowiązków i opracowanie symulacji na zawody. Zaliczenie zadania zostanie potwierdzone w opinii Namiestnika. Wezmę udział w tworzeniu planu pracy drużyny: zaplanuję cykl zbiórek z zakresu pierwszej pomocy, stworzę konspekty tych zbiórek, przeprowadzę zbiórki i je podsumuję. Plan pracy i konspekty dołączę do raportu. Opracuję kartę sprawności higienista/higienistka oraz sanitariusz/sanitariuszka i poprowadzę zdobywanie tych sprawności w drużynie. (realizacja wymagań 1, 2, 3, 6, 7 tiret pierwsze i trzecie)

Najczęściej w próbach widuje się zadania takie, jak zadanie nr 1. Ostatnie zadanie również dotyczy jednej tematyki, ale obejmuje realizację prawie połowy wymagań próby. Na dodatek jest też dowodem świadomego planowania swojego rozwoju przez autora zadania, nie zaś tworzenia zadań pod wymagania”.

Jest jeden wyjątek od zasady objęcia zadaniami całości wymagań stopnia. KSI może pominąć jakieś wymaganie na stopień biorąc pod uwagę Twoje wykształcenie, doświadczenie i dotychczasowy przebieg służby w ZHP. Dotyczy to sytuacji, w której zrealizowałeś jakieś wymaganie przez otwarciem próby (np. ukończyłeś kurs przewodnikowski lub organizowałeś obóz drużyny i pełniłeś na nim funkcję). Jeśli zatem chcesz, by KSI „zaliczyła” Ci zrealizowanie jakiegoś wymagania przy otwarciu próby, opisz w programie próby, co już zrobiłeś i przynieś na spotkanie KSI dokumenty i opinie, które będą świadczyć o właściwym zrealizowaniu zadań z tego zakresu (np. dyplom ukończenia kursu lub opinię komendanta obozu).

Dobrym zwyczajem jest określanie celu całej próby – czyli wskazanie, co też takiego będę chciał zobaczyć z upragnionego szczytu...? Wszystkie zadania powinny Cię w jakimś stopniu przybliżyć do osiągnięcia tego celu.

Forma programu próby może być w zasadzie dowolna – chyba, że regulamin KSI stanowi inaczej. Może to być po prostu spis wszystkich zadań (poprzedzony analizą siebie i środowiska). Jeśli jednak formułowanie zadań zawierających wszystkie elementy SMART okaże się trudne, możesz skorzystać z tabelki zamieszczonej na kolejnej stronie:

L. p.	ZADANIE	REALIZACJA WYMAGANIA systemu stopni instruktorskich	TERMIN WYKONANIA ZADANIA	SPOSÓB PODSUMOWANIA
1.				
2.				

PRZYKŁAD:

1.	<i>Podjęmę pracę nad swoim charakterem w oparciu o Prawo Harcerskie, a w szczególności nad jego 9. punktem. Sporządzę i konsekwentnie zrealizuję plan, którego celem będzie zarobienie i zaoszczędzenie odpowiedniej kwoty na pokrycie kosztów kursu fotograficznego. Ukończę ten kurs w czerwcu 2014 r.</i>	1, 2	cały okres próby	- plan oszczędzania, - dyplom ukończenia kursu fotograficznego.
2.	<i>Opracuję trasę dwudniowego rajdu przyrodniczego dla kadry szczepu i poprowadzę go. Zajmę się również organizacją noclegów. Nauczę członków</i>	7	maj 2015	- opis trasy rajdu z wykazem noclegów, - informacja o liczbie zdobytych odznak

	<i>Rady Szczepu, w jaki sposób zdobywa się Odznakę PTTK Turysta Przyrodnik i zmotywuję do jej zdobywania.</i>			<i>PTTK Turysta Przyrodnik - opinia szczepowego.</i>
3.	<i>Będę pełnić funkcję oboźnej na obozie Szczepu. Opracuję wszystkie elementy obrzędowości obozu. Będę też nadzorować punktację zastępów.</i>	7	lipiec 2015	<i>- opis funkcji oboźnej (wykaz obowiązków), - opis obrzędowości obozu, - plansza rywalizacji zastępów</i>

Stworzenie programu próby w taki sposób znaczenie ułatwi Ci zrealizowanie próby i napisanie z niej raportu. Może też stanowić jeden z obowiązkowych elementów wymaganych przy jej zamknięciu (o tym w dalszej części). W „sposobie podsumowania” (zwanym też: „potwierdzeniem”) wpisz to, co będzie dowodzić, że zadanie zostało zrealizowane i to w sposób właściwy (dyplom ukończenia kursu, opinia – czyja?, konspekty zbiórek, zdjęcia, plan pracy drużyny, recenzja książki, rozliczenie finansowe biwaku, wypełniona książka pracy drużyny itp.). Zamiast drugiej kolumny możesz też napisać bezpośrednio przy zadaniu (w pierwszej kolumnie), które wymaganie z systemu na stopień instruktorski ono realizuje. Dzięki temu zarówno Ty, jak i Twój opiekun i członkowie Komisji Stopni Instruktorskich będziecie mogli szybko sprawdzić, czy wszystkie wymagania zostały uwzględnione. Będzie to również szczególnie przydatne, gdy będziesz chciał zmienić jakieś zadanie w trakcie realizacji próby – nie będzie wówczas wątpliwości, którego wymagania ono dotyczyło.

Jak już zapewne zauważyłeś, poprawne sformułowanie zadań, będzie wymagało ich omówienia z wieloma osobami, np. z Twoim bezpośrednim przełożonym, namiestnikiem, zastępcą komendanta hufca, szczepowym, dyrektorem szkoły. Tylko wtedy będziesz mógł mieć pewność, że zadanie będzie możliwe do wykonania, w takim zakresie, w jakim planujesz. Trudno będzie Ci przecież poprowadzić zajęcia na szczepowym kursie zastępowych, jeśli taki kurs nie będzie organizowany lub zająć się rozliczeniem finansowym biwaku, którego nie będzie miał kto przeprowadzić. Dlatego też tak ważna jest analiza środowiska działania, omówiona na początku tego rozdziału.

Przykładowe zadania

Aby ułatwić Ci pracę nad programem Twojej wędrówki poniżej zaprezentowano przykłady zadań na poszczególne wymagania. Większość z nich pochodzi z otwartych lub już zrealizowanych prób przewodnikowskich.

Część z tych zadań nie spełnia wszystkich cech opisanych skrótem SMART, gdyż dla przejrzystości zapisów pominięto wskazanie terminów ich wykonania (które powinny znaleźć się przy treści poszczególnych zadań).

1. Kształtuje własną osobowość zgodnie z Prawem Harcerskim, w tym ułożył i konsekwentnie realizował plan swojego rozwoju.

- Podejmę pracę nad swoim charakterem w oparciu o Prawo Harcerskie, a w szczególności nad jego 9. punktem. Sporządzę i konsekwentnie zrealizuję plan, którego celem będzie zarobienie i zaoszczędzenie odpowiedniej kwoty na pokrycie kosztów kursu fotograficznego.
- Przez cały program próby nie będę składać obietnic „bez pokrycia”.
- Zachowam całkowitą abstynencję od alkoholu przez cały okres próby. Przeprowadzę minimum 3 zbiórki dyskusyjne na temat „Jak rozumieć Prawo Harcerskie w drużynie wędrowniczej. Wezmę też udział w „Sądzie nad Prawem Harcerskim” na Wędrowniczej Watrze i napiszę artykuł do pisma hufcowego obejmujący wnioski z sądu.

- Poprawię swoją frekwencję i punktualność na porannych treningach pływackich.
- Odbędę pieszą pielgrzymkę do Częstochowy. Po jej zakończeniu poprowadzę ognisko dla szczeru pt. „Służba Bogu w harcerstwie” na podstawie przygotowanego wcześniej konspektu.

2. Pogłębia swoją wiedzę i rozwija swoje zainteresowania.

- Pogłębię swoje umiejętności z zakresu pierwszej pomocy. Ukończę wędrowniczy kurs pierwszej pomocy HSR i wezmę udział w chorągwianych zawodach ratowniczych.
- Ukończę kurs prawa jazdy oraz zdam wszystkie egzaminy.
- Zdobędę przynajmniej 2 odznaki turystyki kwalifikowanej PTTK i ukończę kurs Organizatora Turystyki PTTK.
- Zdam egzamin na First Certificate in English.
- Przygotuję prezentację multimedialną na temat Tatrzańskiego Parku Narodowego zaprezentuję ją na zbiórce namiestnictwa.

3. Zachowuje właściwe proporcje w wypełnianiu obowiązków wynikających z przynależności do różnych grup społecznych (rodzina, szkoła, drużyna, środowisko zawodowe).

- Będę kandydować do Samorządu Szkolnego, zorganizuję kampanię wyborczą.
- Ukończę szkołę średnią z wynikami co najmniej dobrymi ze wszystkich przedmiotów, zdam egzamin dojrzałości i dostanę się na studia dzienne z zakresu psychologii na państwowej uczelni.
- Rozpocznę pracę (lub staż) w swoim zawodzie.
- Przynajmniej raz w tygodniu przygotuję dwudaniowy obiad dla całej rodziny przez cały okres próby.
- Przez całą wiosnę poświęcę przynajmniej pół godziny dziennie na pomoc rodzicom w pielieniu ogrodu i inne prace porządkowe.

4. Ukończył kurs przewodnikowski.

- Ukończę kurs przewodnikowski organizowany w hufcu.

5. Podejmuje stałą służbę w swoim harcerskim środowisku.

- Będę pełnić funkcję przybocznej drużyny harcerskiej przez cały okres próby. W ramach tej funkcji systematycznie (co tydzień) będę przygotowywać materiały na zbiórki i biwaki oraz pomagać drużynowej w przeprowadzeniu tych form. Samodzielnie zaplanuję i przeprowadzę minimum 1 zbiórkę w miesiącu.
- Będę szefem zespołu zdobywającego znak służby zdrowiu w mojej drużynie wędrowniczej. Wspólnie z zespołem opracuję program, dokonam podziału zadań, zrealizuję zadania i podsumuję rok służby zdrowiu.

6. Bierze udział w życiu hufca.

- Wezmę udział we wszystkich zbiórkach namiestnictwa zuchowego i razem z gromadą przynajmniej w 2 imprezach organizowanych przez namiestnictwo.
- Zbiorę zdjęcia i charakterystykę jak największej liczby funkcyjnych hufca i zamieszczę zebrany materiał w Internecie.
- Wezmę udział w organizacji rajdu wiosennego hufca w charakterze zastępcy komendanta rajdu (turnieju sportowego, biwaku, kuźnicy, kominka, Dnia Myśli Braterskiej, Święta Piezzonego Ziemniaka, festiwalu piosenki lub różnych form teatralnych, Akcji Sprzątania Świata, balu karnawałowego, wigilii, Święta Hufca, rajdu historycznego, przyrodniczego). Będę odpowiedzialny za napisanie preliminarza finansowego i rozliczenie tej imprezy oraz dokonanie zakupu niezbędnych materiałów.

7. W trakcie minimum półrocznej praktyki w gromadzie/drużynie wykazał się umiejętnością pracy wychowawczej z dziećmi lub młodzieżą w wybranej grupie wiekowej,

- Wezmę udział w przygotowaniu obrzędu przyrzeczenia harcerskiego.
- Stworzę zbiór zabaw i płaśców stosowanych w pracy z drużyną.

w tym umiejętnościami:

- **stosowania instrumentów metodycznych,**
  - Przygotuję bieg harcerski dla harcerzy drużyny kończących swoje próby na stopnie.
  - Opracuję dwa notatniki dla harcerzy drużyny z wiedzą wymaganą na stopień: ochotniczka-młodzik oraz tropicielka-wywiadowca.
  - Przygotuję i przeprowadzę 2 zbiórki drużyny pod kątem zdobywania sprawności przyrodniczych. Przynajmniej 70% członków drużyny zdobędzie minimum 1 sprawność z tego zakresu.
  - Opracuję i przeprowadzę cykl sprawnościowy w gromadzie. W ramach tego cyklu na jednej zbiórce przeprowadzę zabawę tematyczną.
  - Uprawnię system zdobywania gwiazdek w gromadzie. Doprowadzę do sytuacji, w której 75% zuchów z gromady posiadających Znaczek Zucha, będzie zdobywało gwiazdkę.
- **stosowania systemu małych grup,**
  - Wprowadzę w drużynie system zastępowych. Przygotuję rywalizację między zastępami.
  - Przeprowadzę zajęcia na kursie zastępowych na temat zasad dobrej zbiórki. Pomogę zastępowym z mojej drużyny zastosować te zasady w praktyce.
- **tworzenia planu pracy, jego realizacji i podsumowania**
  - Wezmę aktywny udział w tworzeniu planu pracy drużyny oraz w jego realizacji. Będę odpowiedzialny za zaplanowanie zbiórek dotyczących terenoznawstwa. Ponadto opracuję konspekty, przeprowadzę i podsumuję cykl trzech zbiórek drużyny z zakresu terenoznawstwa.

oraz uczestniczył w:

- **organizacji wyjazdowych form pracy,**
  - Opracuję program i preliminarz finansowy biwaku drużyny.
  - Opracuję trasę dwudniowego rajdu przyrodniczego dla drużyny wędrowniczej i poprowadzę go. Zajmę się również organizacją noclegów. Nauczę członków drużyny, w jaki sposób zdobywa się Odznakę PTTK Turysta Przyrodnik i zmotywuję do jej zdobywania.
- **pozyskiwaniu środków na działalność drużyny/gromady,**
  - Wezmę udział w organizacji zarobkowej akcji „Znicz” w przeznaczeniu zarobionych pieniędzy na mundury harcerzy drużyny. Będę odpowiedzialny za zakup zniczy oraz ich transport na miejsce sprzedaży.
  - Opracuję projekt ulotki 1% dla swojego szczeptu oraz rozpowszechnię akcję w szkole i wśród rodziców zuchów i harcerzy.
- **organizacji obozu (kolonii) lub zimowiska drużyny/gromady i pełnił na nim funkcje**
  - Będę pełnił funkcję oboźnego na obozie Szczępu. Opracuję wszystkie elementy obrzędowości obozu. Będę też nadzorował punktację zastępów.
  - Przygotuję bank pomysłów do realizacji w czasie deszczowych dni na obozie.
  - W czasie HAL będę odpowiedzialna za to, by każdy dzień był na bieżąco podsumowywany w gonie kadry oraz z dziennym wyprzedzeniem będę przypominała o przygotowaniu wszelkich rzeczy potrzebnych do zajęć.

- **prowadzeniu dokumentacji niezbędnej do działania drużyny/gromady,**
    - Przez pół roku będę prowadzić książkę pracy drużyny (dokumentacja zbiórek, rozkazy).
    - Stworzę kosztorys biwaku, zgramadzę i opiszę wszystkie faktury i rozliczę biwak.
    - Będę prowadziła książkę pracy obozu podczas tegorocznej HAL.
  - **współpracy ze środowiskiem działania – rodzicami, szkołą itp.**
    - Zorganizuję piknik majowy drużyny z udziałem rodziców harcerzy. Dokonam podziału obowiązków między funkcyjnych w szczepie, przygotuję zaproszenia i program pikniku.
    - Razem z drużyną zorganizuję konkurs patriotyczny z okazji Święta Niepodległości dla uczniów liceum, w którym działamy. Opracuję pytania i zadania do konkursu a następnie skonsultuję je z nauczycielką historii.
    - Będę współzałożycielem Koła Przyjaciół Harcerstwa przy Szczepie. Opracuję projekt statutu tego koła.
    - Przez cały okres próby co najmniej raz na dwa tygodnie będę aktualizowała informacje na tablicy drużyny w szkole. Będę tam zamieszczać zdjęcia i relacje z imprez drużyny oraz wzmianki o kolejnych przedsięwzięciach.
- 8. Korzysta z harcerskiej literatury i mediów.**
- Zaprenumeruję miesięcznik „Czuwaj”. Na każdej zbiórce rady szczepu (raz w miesiącu) zaprezentuję jeden problem poruszony w tym czasopiśmie.
  - Przeczytam „Scouting for boys” Roberta Baden-Polwella oraz „Styl życia” Stefana Mirowskiego. Napiszę artykuł na temat tych książek do gazetki hufcowej.
  - Będę regularnie czytała artykuły internetowego magazynu wędrowniczego „Na Tropie”. Skomentuję przynajmniej 1 artykuł w każdym numerze.

Warunki zamknięcia próby

- 1. Przestrzeganie przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą.**
  - Przedstawię opinię opiekuna próby i swojego przełożonego na temat przestrzegania przez mnie przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą. Zapoznam się z tymi przepisami i dodatkowo przeprowadzę zbiórkę drużyny na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- 2. Posiadanie wiedzy i umiejętności na poziomie piątego stopnia harcerskiego.**
  - Zdobędę stopień Harcerki Orlej.
- 3. Ukończenie minimum 15-godzinnego kursu pierwszej pomocy.**
  - Ukończę Wędrowniczy Kurs Pierwszej Pomocy HSR.
  - Wezmę udział w 15-godzinnym, indywidualnym kursie pierwszej pomocy przeprowadzonym przez mojego ojca, lekarza medycyny ratunkowej. Przedstawię Komisji Stopni Instruktorskich program kursu oraz opinię od mojego ojca.

To jedynie kilka przykładów zadań, właściwych dla osób, które już otworzyły próbę przewodnikowską. Przykłady te nie są przeznaczone do kopiowania – pamiętaj, że próba powinna być indywidualna, dostosowana do Twoich potrzeb, możliwości i warunków środowiskowych. Wybrane przez Ciebie zadania nie muszą być super ambitne – od takich lepsze są zadania adekwatne, które umożliwiają zdobycie odpowiedniego zakresu wiedzy i umiejętności oraz pracę na sobą. Przewodnik nie musi i nie powinien w trakcie próby dokonywać „cudów”. Owszem warto uwzględnić jeden ciekawy wyczyn, udział w bardzo ważnym przedsięwzięciu pozwalający na zaprezentowanie się środowisku

instruktorskiemu hufca, intensywną pracę nad charakterem, ale nie tworzyć całą próbą wyczynów i akcji. Twoim zadaniem będą nie akcje, ale systematyczna i konkretna praca instruktorska związana z pełnieniem określonej funkcji. I do tego przede wszystkim próbą ma Cię przygotować.

Określenie czasu próby

Po sformułowaniu wszystkich zadań należy określić czas próby. Zastanów się, w jakim okresie będziesz w stanie wykonać zaplanowane zadania, dodając czas na zebranie dokumentacji i opracowanie raportu.

Próby przewodnikowskie najczęściej są realizowane w przeciągu 1 roku. Zdarza się, że osoby doświadczone w funkcjonowaniu w drużynie bądź w gromadzie odbywają ją w ciągu pół roku. Próba ta nie powinna z kolei trwać dłużej niż 2 lata.

Spotkanie z Komisją Stopni I instruktorskich – otwarcie próby

Już wiesz, gdzie chcesz jechać na wyprawę, z kim, na jak długo, co zamierzasz zwiedzić i co dzięki temu osiągnąć. Teraz czas uzyskać akceptację planu Twojej wędrówki. W tym celu, razem z opiekunem próby wybierzesz się na spotkanie z Komisją Stopni Instruktorskich: hufcową, międzyhufcową lub chorągwaną (jeśli nie istnieje taki zespół na poziomie Twojego hufca – sytuacja raczej wyjątkowa). Warto tutaj podkreślić, iż próbę na stopień przewodnika możesz realizować jedynie w Komisji Stopni Instruktorskich hufca, do którego masz przydział służbowy.

Na początek warto dowiedzieć się, kiedy odbywają się spotkania KSI, w jaki sposób należy się na zgłosić oraz co należy na nie przygotować. Informacje takie powinny zostać zapisane w regulaminie KSI. Najczęściej do rozpoczęcia Twojej pierwszej, instruktorskiej wędrówki potrzebne będą następujące dokumenty:

- wniosek o otwarcie próby (często KSI opracowują odpowiedni formularz, który należy uzupełnić m.in. o swoje dane osobowe i dane opiekuna),
- trzy egzemplarze programu Twojej próby (jedna dla Ciebie, druga dla Komisji, trzecia dla opiekuna próby),
- opinia bezpośredniego przełożonego na Twój temat,
- aktualna (uzupełniona) książeczka harcerska.

Program próby lub wszystkie wymagane dokumenty zwykle należy udostępnić KSI w określonym terminie przed spotkaniem Komisji – np. 2 tygodnie wcześniej. Czytając regulamin KSI zwróć uwagę na to, czy powinieneś przekazać te materiały w formie papierowej czy też wystarczy przesłanie wersji elektronicznej. Zdarza się, że na ich podstawie członkowie KSI, jeszcze przed spotkaniem poproszą Cię o wprowadzenie poprawek do programu próby, np. uszczegółowienie zadań czy odniesienie się do któregoś z wymagań. Pamiętaj, że zmiany te mają na celu ułatwienie Ci realizacji próby. Jeśli

zatem otrzymasz taką prośbę, powinieneś się raczej cieszyć niż martwić. Dzięki temu będziesz mógł „na spokojnie” przemyśleć zadania, dopracować je z opiekunem lub innymi osobami. Po takim uzupełnieniu próby, samo spotkanie z KSI prawdopodobnie będzie już tylko miłą pogawędką.

Po zebraniu i uzupełnieniu wszystkich dokumentów, razem z opiekunem próby ustal, jaki termin spotkania KSI Wam odpowiada i powiadom członków KSI, kiedy mogą się Was spodziewać. Na tym etapie opiekun próby może Ci być bardzo pomocny – by dopracować program próby, dopiąć wszelkich formalności i przygotować się psychicznie i merytorycznie na spotkanie z Komisją. Jeśli jednak rzeczywiście starannie wykonałeś wszystkie etapy przygotowania do wyprawy i **DOKŁADNIE** wiesz, co i jak chcesz podczas jej trwania wykonać na posiedzeniu KSI nie będzie żadnych problemów.

Warto zadbać również o „pierwsze wrażenie”. Przyjście na spotkanie z KSI w czystym, wyprasowanym mundurze bez wątpienia będzie mile widziane. Na początku przewodniczący KSI zapewne poprosi Cię, byś się przedstawił i powiedział kilka słów o sobie i Twoim środowisku. Zastanów się zatem, jakie najważniejsze informacje chcesz przekazać. Możesz zaplanować swoją wypowiedź w punktach na kartce i spoglądać na nią (nie czytać) podczas samej prezentacji.

Przygotuj się też na pytania dotyczące bezpośrednio zaplanowanych przez Ciebie zadań: co chcesz osiągnąć przez ich realizację, w jaki sposób przygotujesz dokumentację, z kim je będziesz wykonywał i w jakim zakresie. Które z zadań jest dla Ciebie: najtrudniejsze/najłatwiejsze, najciekawsze, najbardziej rozwijające i dlaczego? Mogą się zdarzyć również pytania ogólne, np. czemu chcesz zostać instruktorem?, Dlaczego właśnie teraz podjąłeś decyzję o otwarciu próby? Jaką zamierzasz podjąć służbę po zdobyciu stopnia instruktorskiego? Co może Ci w przyszłości dać fakt pomyślnego odbycia próby instruktorskiej? Ostatnia grupa potencjalnych pytań to takie, które dotyczą wizji przewodnika określonej przede wszystkim w idei stopnia. Ich przykłady znajdują się w podrozdziale spotkanie z Komisją Stopni Instruktorskich – zamknięcie próby.

Komisja ma prawo zmienić zadania, opiekuna i czas trwania próby. Wszelkie zmiany powinny się jednak odbyć za Twoją zgodą – to w końcu Twoja wyprawa i to Ty decydujesz o jej ostatecznym kształcie. Jeśli propozycje członków KSI nie odpowiadają Ci, powiedz im o tym. Na pewno docenią oni Twoje zdanie i razem dojdziecie do jak najlepszych rozwiązań – w końcu po to się spotkaliście. Pamiętaj, że KSI tworzą instruktorzy, którzy również chcą, byś otworzył próbę. Spróbuj zrozumieć ich punkt widzenia. Masz prawo do wyjaśnienia wszystkich niezrozumiałych kwestii podczas posiedzenia lub np. podczas rozmowy z Twoim opiekunem. Myśl pozytywnie!

Nie obwiniaj siebie i innych, jeśli dostałeś dodatkowy czas na zmianę programu próby. Przygotowanie do kolejnego spotkania nie jest czasem straconym – realizacja Twojej próby właściwie już się rozpoczęła.

Komisja po rozmowie z Tobą i Twoim opiekunem oraz ostatecznym przyjęciu programu próby wnioskuje do właściwego komendanta (hufca lub chorągwi) o otwarciu próby. Następnie otwarcie próby komendant ogłasza rozkazem.

4. WRESZCIE W GÓRY!!!

Czyli jak wygląda etap realizacji próby

Jeśli dojrzałeś swoje nazwisko w rozkazie właściwego komendanta przy punkcie otwieranych prób, należą Ci się gratulacje. Twoje przygotowania do wyprawy zostały docenione! Wykonałeś kawał dobrej roboty – bardzo ważnej i decydującej o kształcie całego przedsięwzięcia. Data tego rozkazu to data rozpoczęcia Twojej wędrówki – stanięcia u podnóża góry. I początek Twojej pierwszej, instruktorskiej przygody. Możesz zatem odważnie ruszać w drogę!

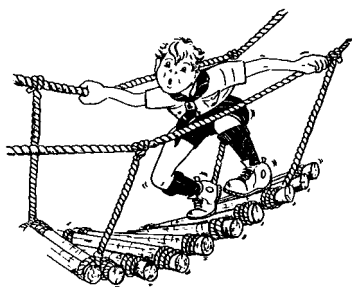

Przy szczegółowym i przemyślanym zaplanowaniu zadań w czasie, z pewnością będziesz wiedział, jakimi działaniami, kiedy oraz w jakiej kolejności się zająć. Gdy przy realizacji zadań pojawią się jakieś trudności, z którymi nie będziesz umiał sobie poradzić, nie zapominaj, że masz przy sobie opiekuna. Na pewno z chęcią udzieli Ci on wsparcia. Pamiętaj też o zaproszeniu opiekuna na końcowe etapy realizacji przynajmniej części zadań, szczególnie, jeśli nie pracujecie razem w środowisku, np. na zbiórkę drużyny, rajd lub obóz. Wówczas będzie mógł on przekazać Ci swoje spostrzeżenia, które mogą pomóc Ci w wykonaniu kolejnych zadań. Dzięki temu łatwiej będzie mu również napisać Ci kompetentną opinię po zakończeniu próby.

Ważne jest również systematyczne zbieranie dokumentacji z realizowanych przedsięwzięć (konspektów zbiórek, planów pracy, zdjęć, programów biwaków, rozliczeń finansowych itp.) by móc je później przedstawić Komisji Stopni Instruktorskich.

W trakcie górskiej wyprawy czasem pojawiają się nieprzewidziane zdarzenia. A to pogoda się

popsuje, a to nagle zaczniesz boleć Cię brzuch, a to okaże się, że wzięłeś za mało wody i teraz umierasz z pragnienia, co znacząco spowalnia marsz... Co zatem zrobić, gdy okaże się, że zadanie z jakis przyczyn będzie niemożliwe do zrealizowania?

Po pierwsze zastanów się, czy czas, miejsce lub środowisko jego realizacji zostało dobrze zaplanowane. Może w innym terminie lub miejscu okoliczności będą bardziej sprzyjające – wtedy wystarczy zmienić te elementy. Jeśli jednak kwestie te nie odgrywają tu decydującej roli, warto uzgodnić z opiekunem, jakie zadanie będzie realizowało podobne cele i te same wymagania systemu stopni instruktorskich. Jeśli np. będzie za mało chętnych na uczestnictwo w rajdzie ekologicznym, zorientuj się być może zainteresowanie imprezą na orientację będzie dużo większe. Jeśli obóz szczepu, na którym miałeś być oboźnym jednak się nie odbędzie, dowiedz się czy jest planowane zimowisko. Jeśli okaże się, że w swoim środowisku nie będziesz mógł wykonać podobnego zadania w zaplanowanym czasie próby, dowiedz się, czy nie będziesz potrzebny jako kadra obozowa innego środowiska. Zmiana zadania musi zostać zaakceptowana przez KSI, a tryb dokonania zmiany powinien być opisany w regulaminie KSI (najczęściej potrzebne będzie spotkanie z KSI).

Oprócz zmiany zadań próby, Komisja Stopni Instruktorskich może podczas realizacji próby zmienić opiekuna i czas trwania próby. Może też zaproponować Ci realizację dodatkowych zadań, wynikających z potrzeb środowiska i programu Twojego rozwoju. Podobnie, jak przy otwarciu próby, wszelkie zmiany powinny nastąpić za Twoją zgodą lub na Twój wniosek.

Nie ma potrzeby spotykania się z KSI wielokrotnie, przy każdej sytuacji determinującej modyfikację programu próby. Dobrym zwyczajem jest przyjście na posiedzenie KSI w połowie czasu trwania próby (tzw. „połówka”). W połowie wędrówki będziesz już mieć dobre rozeznanie, czy wszystkie zadania jesteś w stanie wykonać i czy czas trwania próby został odpowiednio dobrany. Będziesz mógł też uzgodnić, jaką dokumentację przygotować na zamknięcie próby z zadań już zrealizowanych. Spotkanie „połówkowe” umożliwi Ci zatem gruntowną weryfikację trasy i czasu wędrówki do zmieniających się okoliczności.

Nierzadko podczas górskich wypraw przychodzą chwile załamania. Okazuje się, że trasa jest dużo trudniejsza, niż się wydawało na podstawie mapy, a niemiłe niespodzianki pogodowe jeszcze bardziej zniechęcają do pokonywania kolejnych metrów... Tak samo w trakcie realizacji próby, gdy coś nie wyjdzie tak, jak planowałeś, możesz zacząć tracić wiarę w swoje siły. Nie poddawaj się jednak wrażeniu, że zadanie Ciebie przerasta! I nawet jeśli raz, czy drugi coś ci się nie uda, nie załamuj się, wyciągnij wnioski i pni się dalej. Wielkich ludzi poznaje się po tym jak powstawali z licznych upadków, które im się w życiu przydarzyły, a nie po tym jak upadali. A po latach, kiedy już nawet odwieszysz mundur do szafy i osiągniesz pozycję zawodową (lekarza, nauczyciela, psychologa, urzędnika państwowego itd.), może wspomnisz swoją decyzję bycia instruktorem ZHP i przyznasz, że warto było nim zostać i podjąć wyzwanie próby. Trudy wędrówki bywają uciążliwe, NIE NARZEKAJ JEDNAK, ŻE MASZ POD GÓRĘ, GDY IDZIESZ NA SZCZYT!!!

5. TUŻ PRZED SZCZYTEM!!!

Czyli jak przygotować się do zamknięcia próby

Masz już za sobą kawał drogi. Z każdym krokiem wznosisz się coraz wyżej i coraz więcej możesz zobaczyć. Dużo przeżyłeś, z pewnością też wiele zrozumiałeś... Czy udało Ci się poczuć odpowiedzialność instruktora ZHP? Czy wiesz już, na czym polega praca drużynowego lub szefa innej, podstawowej jednostki w ZHP? Jak stosować w praktyce harcerski system wychowawczy? Jeśli udało Ci się też zrealizować wszystkie zadania, zaplanowane lub zmienione w trakcie próby, czas

przygotować się do zaatakowania szczytu.

Pamiętaj, by pilnować czasu, który określiłeś na realizację próby w chwili jej otwarcia. W przypadku niezakończenia przez Ciebie próby w wyznaczonym terminie KSI najpóźniej po upływie 3 miesięcy powinna wezwać Ciebie i Twojego opiekuna do stawienia się na zbiórce komisji. Podczas tej zbiórki KSI dokona oceny realizacji próby oraz podejmie decyzję o przedłużeniu czasu trwania próby lub zamknięciu próby. Jeżeli nie stawisz się na wezwanie komisji i nie usprawiedliwisz swojej nieobecności, komisja na następnej zbiórce zamknie Ci próbę z wynikiem negatywnym.

Warunki zamknięcia próby

Wbrew pozorom odnalezienie punktu stanowiącego najwyższe wzniesienie przebytej góry nie zawsze jest łatwe. Na początek zatem sprawdź, czy rzeczywiście jesteś już w pobliżu górskiego szczytu. Do warunków zamknięcia próby przewodnikowskiej należy:

- 1) Osiągnięcie poziomu opisanego w idei stopnia i zrealizowanie wymagań próby – wykonanie wszystkich zadań zatwierdzonych przez KSI; spełnienie tego warunku zaświadczysz kartą próby z potwierdzeniem zakończenia zadań, raportem i dokumentacją próby, zebranymi opiniami instruktorskimi oraz swoją postawą.
- 2) Przestrzeganie przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą – potwierdzenie spełnienia tego warunku powinno znaleźć się przynajmniej w jednej, wyrażonej na Twój opinii instruktorskiej (najlepiej Twojego bezpośredniego przełożonego)
- 3) Posiadanie wiedzy i umiejętności na poziomie stopnia harcerka orla - harcerz orli – spełnienie warunku potwierdzi rozkaz z przyznaniem Ci stopnia harcerki orlej - harcerza orlego (bądź wyższego) lub potwierdzenia wykonania zadań umożliwiających osiągnięcie tego poziomu.
- 4) Ukończenie minimum 15-godzinnego kursu pierwszej pomocy – spełnienie warunku potwierdzi zaświadczenie o ukończeniu kursu.
- 5) Pozytywnie oceniona praca w okresie realizacji próby – ocena Twojej pracy bez wątplenia znajdzie się w opiniach instruktorskich.

Załączniki do wniosku o zamknięcie próby

Jeśli zatem spełniasz warunki zamknięcia próby możesz wziąć się za przygotowanie wniosku o zamknięcie próby. Często KSI opracowują do tego odpowiedni formularz, który należy wypełnić. Do obowiązkowych w całym ZHP załączników do wniosku należą:

- 1) karta próby z potwierdzeniami wykonanych zadań,
- 2) dokumentacja powstała w wyniku realizacji próby,
- 3) raport z próby,
- 4) opinia opiekuna próby,
- 5) opinia bezpośredniego przełożonego,
- 6) opinia komendanta hufca.

Oczywiście pamiętaj też, aby na spotkanie z KSI zabrać dodatkowe dokumenty potwierdzające spełnienie warunków zamknięcia próby (w szczególności wymieniony wyżej rozkaz z przyznaniem Ci stopnia harcerki orlej - harcerza orlego i zaświadczenie o ukończeniu kursu pierwszej pomocy).

Często Komisje Stopni Instruktorskich wymagają też dodatkowych dokumentów, np. opinii komendanta szczebu, opinii przełożonego na Harcerskiej Akcji Letniej lub/i Zimowej, wypełnionej Karty Instruktorskiej (karty do Kartoteki Instruktorskiej). Zapoznaj się zatem z regulaminem KSI, aby niczego nie przeoczyć. Poniżej przedstawiono najważniejsze informacje na temat obowiązkowych w całym ZHP załączników.

Karta próby z potwierdzeniami wykonanych zadań i dokumentacja próby

Karta próby zawierająca potwierdzenie wykonanych zadań to swoista mapa Twojej wyprawy z naniesionymi na nią potwierdzeniami zaliczenia poszczególnych punktów trasy. Można przygotować ją na dwa sposoby:

- 1) jeśli program próby przygotowałeś w formie tabelki i uwzględniłeś w niej kolumnę „sposób podsumowania” lub „potwierdzenie” wystarczy sprawdzić, czy udało Ci się zgromadzić wszystkie, wpisane tu elementy, ewentualnie uzupełnić o dodatkowe, powstałe w trakcie realizacji próby,
- 2) jeśli nie uwzględniłeś sposobu podsumowania / potwierdzenia przy otwieraniu próby, powinieneś przygotować kartę zawierającą wszystkie zrealizowane przez Ciebie w ramach próby zadania z informacją, w jaki sposób możesz udokumentować poradzenie sobie z każdym z nich.

Zajrzyj do plecaka, w którym zbierałeś wszystkie pamiątki z trasy. Potwierdzenie należytego wykonania zadania może stanowić: dyplom ukończenia kursu, opinia instruktorska, konspekty zbiórek, scenariusz Przyrzeczenia Harcerskiego, zdjęcia, sprawozdania, plan pracy drużyny, recenzja książki, rozliczenie finansowe biwaku lub akcji zarobkowej, wypełniona książka pracy drużyny, program obozu, własny artykuł, praca metodyczna i wiele innych. W trakcie wędrówki sam zapewne stworzyłeś tyle materiałów, że czasem możesz mieć trudność, co wybrać jako potwierdzenie. W takiej sytuacji zdecyduj się na takie rzeczy, które przekażą Komisji Stopni Instruktorskich jak najwięcej informacji o sposobie i efektywności wykonania przez Ciebie zadania. Może się zdarzyć jednak też tak, że nie będziesz mieć żadnych materialnych dowodów, np. w przypadku zadań dotyczących kształtowania własnej osobowości zgodnie z Prawem Harcerskim. W takiej sytuacji (tylko w takiej) jako potwierdzenie możesz wpisać: „opis w raporcie” (o tym niżej).

Na koniec pozostaje Ci tylko uporządkować tę dokumentację Twojej próby w takiej formie, by móc ją sprawnie zaprezentować Komisji Stopni Instruktorskich. Pamiętaj, że wszystko to, co spisałeś w omawianej karcie powinieneś przedstawić KSI przed lub w trakcie posiedzenia.

Zdarza się, że kandydaci na stopień przewodnika w ramach omawianych potwierdzeń zbierają „podpisy” różnych ludzi, podobnie jak to też czasami można zauważyć w przypadku pierwszych stopni harcerskich. Tego typu „pokwitowanie” nie wystarczy jednak, by zadanie można uznać za „zaliczone”. Sam podpis, nawet szanowanego instruktora harcerskiego, stanowi jedynie informację, że zadanie zostało „jakoś” zrealizowane. Nie daje Komisji Stopni Instruktorskich żadnych danych o jakości tego wykonania, co akurat w przypadku próby instruktorskiej jest niezwykle istotne. Chyba, że osoba „podpisująca się” dołączy opinię, w której szczegółowo odniesie się do tego konkretnego zadania.

Raport z próby

Zgodnie z systemem stopni instruktorskich do wniosku należy też dołączyć: „pisemny raport z przebiegu próby, realizacji wymagań i osiągnięcia poziomu opisanego w idei stopnia.”

Raport to samodzielny i subiektywny opis (ocena) całej Twojej wędrówki. Jego forma może być różna, zależna od Twojej inwencji twórczej. Zawsze jednak powinieneś w nim zawrzeć informacje na temat realizacji każdego zadania z uwzględnieniem, które z nich zrealizowałeś w pełni, a które tylko częściowo i dlaczego. Napisz jakie pojawiły się trudności, czym konkretnie się zajmowałeś i czy osiągnąłeś założone cele. Zwróć również uwagę, które zadania umożliwiły Ci realizację poszczególnych wymagań systemu stopni instruktorskich i jakim stopniu przybliżyły Cię do osiągnięcia poziomu opisanego w idei stopnia.

Warto odnieść się też bezpośrednio do poszczególnych zdań określających ideę stopnia. Podkreślić, które z nich opisują Ciebie w pełni i na podstawie jakich przemyśleń, zadań lub zdarzeń tak uważasz. To ważny fragment raportu, gdyż to właśnie go tego celu próba miała Cię doprowadzić.

Istotna jest też Twoja osobista refleksja na temat realizowanej próby: co wniosła ona

do Twojej pracy harcerskiej / instruktorskiej i osobistego rozwoju? Jak wpłynęła na rozwój Twojego środowiska w odniesieniu do dokonanej analizy przed otwarciem próby? Możesz przy tym uwzględnić odpowiedzi na przykładowe pytania, które mogą pojawić się na spotkaniu KSI (przedstawione niżej). Wówczas zapewne unikniesz ich zadania podczas posiedzenia KSI.

Opinie instruktorskie

Do wniosku o zamknięcie próby jesteś zobowiązany dostarczyć opinię opiekuna próby, bezpośredniego przełożonego i komendanta hufca.

Opiekun próby – Twój towarzysz wyprawy zapewne najwięcej będzie mógł powiedzieć, co działo się podczas Waszego wspólnego marszu. Jego opinia powinna zawierać ocenę Twojej postawy, wiedzy i umiejętności w odniesieniu do idei stopnia, informację o przebiegu próby, wskazanie Twoich mocnych i słabych stron oraz sugerowanych kierunków dalszego rozwoju.

Opinia bezpośredniego przełożonego (najczęściej drużynowego – jeśli nie jesteś drużynowym; warto też uzyskać taką opinię od komendanta szczepu, jeśli działasz w szczepie) oraz opinia komendanta hufca powinna zawierać informację o pełnieniu przez Ciebie powierzonej służby, w tym stosowaniu przepisów i zasad dotyczących bezpieczeństwa.

Pamiętaj, Komisja Stopni Instruktorskich może nie znać Ciebie na co dzień. Dlatego warto przedstawić się z jak najlepszej strony. Mogą zatem przydać się opinie przełożonego na obozie lub zimowisku, innych instruktorów, przedstawicieli szkoły, w której działasz oraz dokumenty świadczące o Twojej służbie, aktywności czy wypełnianiu elementów idei stopnia niezawartych bezpośrednio w zadaniach.

Spotkanie z Komisją Stopni Instruktorskich – zamknięcie próby

Gdy przygotujesz już wszystkie materiały czas szykować się i zgłaszać na ostatnie spotkanie z Komisją Stopni Instruktorskich.

Podobnie jak przy otwarciu próby, KSI zazwyczaj wymagają złożenia wniosku o zamknięcie próby wraz załącznikami przed spotkaniem, np., 2 tygodnie wcześniej. Czas i forma przekazania dokumentów powinny być określone regulaminem KSI. Tak jak przy otwarciu próby czas ten jest przeznaczony na zapoznanie się członków KSI z wszystkimi materiałami i ewentualne poproszenie Ciebie o uzupełnienie dokumentacji.

Na spotkaniu członkowie Komisji Stopni Instruktorskich jeszcze raz przeglądają przedstawione materiały. W razie niejasności mogą poprosić Ciebie lub opiekuna próby o ich wyjaśnienie. Mogą też bezpośrednio sprawdzić Twoją wiedzę z zakresu wymagań na stopień, zapytać o wnioski z realizacji próby, o przeżycia, doznania i wrażenia. Oto przykłady takich pytań:

- 1) Które zadanie było dla Ciebie największym wyzwaniem i dlaczego?
- 2) Co w Twojej próbie dało Ci najwięcej satysfakcji?
- 3) Co Twoja próba wniosła do ZHP?
- 4) Jak Ci się pracowało z Twoim opiekunem próby? Czy spełnił Twoje oczekiwania?
- 5) Jakie korzyści Twoja próba przyniosła Twojej rodzinie?
- 6) Gdybyś dzisiaj rozpisywał swoją próbę jeszcze raz co byś w niej zmienił?
- 7) Jakich zmian organizacyjno-wychowawczych dokonałeś w swojej drużynie/gromadzie?
- 8) Czym chcesz się podzielić z KSI aby mogła pracować lepiej?

Przygotuj się również na pytania dotyczące bezpośrednio osiągnięcia poziomu opisanego w idei stopnia przewodnika. Na przykład:

Poznaj siebie i motywy swojego postępowania. Co oznacza dla Ciebie stwierdzenie „praca nad sobą”? Zastanów się nad swoim nastawieniem, postępowaniem – jakie elementy idei stopnia określają właśnie Ciebie, a nad którymi wydaje Ci się, że jeszcze mógłbyś popracować? Co określiłbyś jako rzecz, która w obszarze własnej postawy, własnego „ja” ciągle jest dla Ciebie wyzwaniem?

Jest wzorem dla harcerzy. Wzór – kto nim był/jest dla Ciebie? Czy jest taka postać w Twoim życiu osobistym, harcerskim? Czym szczególnym się cechuje? Czy uważasz, że w jakimś obszarze też jesteś wzorem dla kogoś bądź autorytetem?

Ma uzdolnienia przywódcze. We współdziałaniu z dziećmi i młodzieżą znajduje radość, umie być starszym kolegą i przewodnikiem. Jakimi zespołami harcerskimi dotąd kierowałeś? Kierowanie zespołem – czego to od Ciebie wymaga? Co dla Ciebie w praktyce (operując jakimś przykładem) oznacza „być przewodnikiem dla swoich zuchów/harcerzy”?

Świadomie stosuje metodę harcerską do realizacji celów wychowawczych. Podaj przykład z ostatniego roku zastosowania przez Ciebie metody harcerskiej i celów wychowawczych, jakie były zakładane do osiągnięcia.

Ma poczucie odpowiedzialności za pracę i powierzony zespół. Jakie z Twoich działań/zachowań w ostatnim roku harcerskim można by ująć w kategorii pokazania Twojej odpowiedzialności za zespół? Odpowiedzialność a stawianie wyzwań, gdzie Twoim zdaniem przebiega granica?

Bierze aktywny udział w życiu hufcowej wspólnoty. Jaki udział w życiu wspólnoty hufcowej brałeś dotychczas? Na czym planujesz, że może polegać Twoje działanie w tym obszarze gdy zostaniesz już przewodnikiem? Czy coś się tu może zmienić?

Zamknięcie próby przewodnikowskiej to wydarzenie ważne. Komisja Stopni Instruktorskich przyjmuje na siebie odpowiedzialność za uznanie Ciebie gotowym do bycia instruktorem harcerskim, wychowawcą dzieci i młodzieży. Członkowie KSI oczekują, że będziesz przygotowany do zamknięcia próby, że podejdziesz do spotkania poważnie, solidnie przygotujesz wszystkie wymagane dokumenty wywiązawszy się wcześniej z wymagań próby, że idea stopnia to opis Twojej osoby. Nie zawieź siebie, swoich zuchów, harcerzy, swojego środowiska wędrowniczego i instruktorskiego.

Jeśli jednak dopełniłeś wszystkich swoich obowiązków a mimo tego uznasz, że podczas posiedzenia zostałeś niezrozumiany lub potraktowany niesprawiedliwie, powiedz członkom KSI o tym. Podobnie jeśli nie zgadzasz się z jakąś przedstawioną na Twój temat opinią. Członkowie KSI nie są wyrocznią i też mają prawo się mylić, szczególnie, że czas na ocenę całości Twoich dokonań podczas próby mają bardzo ograniczony. Twoje zdanie i umiejętność obrony swoich przekonań z pewnością też będzie dla nich bardzo cenne. Pamiętaj: kto chce szuka sposobów, kto nie chce szuka powodów.

Komisja Stopni Instruktorskich, po rozmowie z Tobą oraz z Twoim opiekunem, zamyka próbę z wynikiem pozytywnym lub negatywnym, kierując do komendanta hufca odpowiedni wniosek. Może też przedłużyć czas trwania próby wyznaczając dodatkowe zadania.

Po pozytywnym zamknięciu próby, komendant, na wniosek KSI, przyznaje stopień rozkazem. Po negatywnym – ogłasza rozkazem zamknięcie próby z wynikiem negatywnym, po upływie 14 dni od daty wpłynięcia wniosku komisji o negatywnym zamknięciu próby. W tym czasie przysługuje Ci prawo odwołania się od decyzji KSI do właściwego komendanta. Po pozytywnym rozpatrzeniu odwołania komendant ponownie kieruje sprawę do KSI.

Ponowne otwarcie próby może nastąpić po upływie co najmniej 6 miesięcy od zamknięcia próby z wynikiem negatywnym.

Zobowiązanie Instruktorskie

Daleko w naszym południowo – zachodnim kraju znajduje się wioska indiańska, na rozległej pustyni za nią wznosi się wysoka góra. Zdobycie góry uważano za wielki wyczyn i wszyscy chłopcy we wsi pragnęli tego dokonać. Pewnego razu naczelnik wsi rzekł: “Śmiało chłopcy, dzisiaj możecie iść wszyscy, aby pokusić się o zdobycie góry. Wyjdziecie zaraz po śniadaniu i każdy z was pójdzie tak daleko, jak tylko potrafi. Jeśli jednak poczujecie zmęczenie, zawróćcie, ale każdy z was niech mi przyniesie gałązkę z miejsca, do którego doszedł!”. Odeszli przekonani, że

na pewno osiągną wymarzony szczyt. Już wkrótce jednak powrócił powoli tłusty, krępy chłopiec, niosąc naczelnikowi gałązkę kaktusa. Naczelnik uśmiechnął się i powiedział: "Chłopcze, ty nie doszedłeś nawet do podnóża góry, przeszedłeś tylko pustynię". Nieco później powrócił drugi chłopiec. Przyniósł gałązkę szałwii. "Tak – rzekł naczelnik – doszedłeś do podnóża góry, ale nie wszedłeś na nią". Następny miał w ręce gałązkę osiki. "Dobrze – powiedział naczelnik – ty doszedłeś aż do źródła". Inny nadszedł jeszcze później i przyniósł ciernie głogu. Naczelnik, kiedy to zobaczył, rzekł uśmiechając się: "Ty, wędrując pod górę byłeś już na stromej skale". W godzinach popołudniowych wrócił jeden z chłopców z gałązką cedru w dłoni, a stary wódz rzekł: "Wspaniale, byłeś w połowie drogi". Godzinę później wrócił następny z gałązką świerku. Zobaczywszy to, naczelnik powiedział: "Dobrze, dostałeś się już do trzeciej strefy, przeszedłeś trzy czwarte zbocza". Słońce było już bardzo nisko, gdy wrócił ostatni. Był to piękny, wysoki, wspaniały chłopiec o szlachetnym charakterze... Jego ręce były puste, ale twarz jego jaśniała gdy zbliżył się do naczelnika i rzekł: "Ojczy, nie było drzewa tam, dokąd doszedłem, nie widziałem gałązek, ale widziałem oświetlone morze". Twarz starego męża rozjaśniła się i zawołał głośno i z zapalem: "Poznałem to! Kiedy spojrzałem na twoją twarz, poznałem to! Ty byłeś na szczycie. Nie potrzebujesz żadnych gałązek na dowód tego. Jest to wpisane w twoich oczach i dźwięczy w twoim głosie. Chłopcze, poczułeś wzlot, widziałeś sławną górę". (Ernest Thompson Seton – „Czarny Wilk”, tłumaczenie: Tadeusz Wyrwalski)

Jeśli udało Ci się zamknąć próbę przewodnikowską z wynikiem pozytywnym, to nawet po przyznaniu stopnia rozkazem, nie zdobyłeś jeszcze górskiego szczytu – nie jesteś jeszcze pełnoprawnym INSTRUKTOREM ZHP. Zaliczone zadania, zdobyte odznaki, nawet samo przyznanie stopnia to tylko gałązki zbierane na drodze, wskazujące jak daleko doszedłeś wspinając się na górę.

Czeka Cię jeszcze jedno, bardzo istotne wydarzenie. Po przyznaniu stopnia przewodnika właściwy komendant podejmuje decyzję o dopuszczeniu Cię do złożenia Zobowiązania Instruktorskiego. To właśnie on odpowiada za przyjęcie Cię w poczet instruktorów ZHP, choć sam obrzęd Zobowiązania może (a nawet powinien) przygotować Twój opiekun próby. Zobowiązanie powinno być złożone nie później niż 3 miesiące po przyznaniu stopnia przewodnika. Dopiero od tego momentu stajesz się pełnoprawnym instruktorem ZHP oraz otrzymujesz książeczkę instruktorską, granatową podkładkę pod Krzyż Harcerski i granatową lilijkę do przyszycia na lewym rękawie munduru. Gratuluję, teraz jesteś wreszcie na wierzchołku góry! Możesz spojrzeć na oświetlone morze!

Pamiętaj jednak, że to dopiero początek Twojej instruktorskiej drogi. Szczyt jest zdobyty dopiero wtedy, gdy się z niego zejdziesz, jak mawiają wprawni górcy turyści. Schodzenie z góry bywa dużo trudniejsze i bardziej niebezpieczne. Ty również, decydując się zostać instruktorem ZHP, wybrałeś trud stałej służby: dla Twoich podopiecznych, dla organizacji i dla siebie. Czeka Cię teraz aktywna praca na funkcji, do której się przygotowywałeś. Nie zapominaj też o swoim dalszym wszechstronnym rozwoju: pracy nad swoją postawą, doksztalcaniu na kursach i warsztatach, wymianie doświadczeń z innymi instruktorami. Kolejne łańcuchy górskie już czekają na Ciebie....

6. TYLKO DLA OPIEKUNÓW!!!

W Związku Harcerstwa Polskiego jedną z najważniejszych ról, jaką mamy zaszczyt i przyjemność pełnić, jest rola opiekuna próby. Czy czasem jednak nie zdarza nam się, że zbyt szybko i pochopnie zgadzamy się na przyjęcie tej roli? Czy zawsze jesteśmy w pełni świadomi, jakie obowiązki i konsekwencje z tego wypływają zadania?

Zanim zatem podejmiesz się opieki nad czyjąś próbą instruktorską, odpowiedz sobie na poniższe pytania:

- 1) Czy jestem na tyle dyspozycyjny, by wystarczyło mi czasu na rzetelną opiekę nad podopiecznym? Na ile mogę zaangażować się w kolejną próbę?
- 2) Ilu mam już podopiecznych? Czy każdym z nich zajmuję się jak należy?
- 3) Czego oczekuje ode mnie mój podopieczny i co ja mogę mu dać?

Taki moment refleksji powinien każdorazowo poprzedzać podjęcie decyzji o przyjęciu zaproszenia na tą niecodzienną, górską wyprawę. Czasami lepiej powiedzieć „nie”, niż potem nie do końca wywiązywać się z powziętych zobowiązań. Jest to trudne, ale warto, stawką jest przecież rozwój instruktora.

Jeśli jednak zgodziłeś się zostać opiekunem próby przewodnikowskiej, stoi przed Tobą jeszcze trudniejsze zadanie. W końcu to Ty odpowiadasz za poziom dojrzałości kandydata na instruktora ZHP i przygotowanie go do odpowiedzialnej służby instruktorskiej. To bardzo istotny moment w życiu każdego członka ZHP. Pamiętaj jednak, że na tym szlaku jesteś jedynie, a może aż – towarzyszem... Nie chodzi o to, byś „wniósł” swojego podopiecznego na szczyt... – byś analizował każde zadanie co do najdrobniejszego szczegółu, przejmował za nie część odpowiedzialności. Wówczas, mimo, że pewne wszystkie zadania zostałyby prawidłowo wykonane, Twój wychowanek nie nauczyłby się samodzielności, ani też nie miałby okazji wyciągnąć wniosków z własnych błędów. Nie powinieneś również przyjąć roli wszechwiedzącego przewodnika górskiego przybliżającego wędrowcowi nie tylko szczegóły związane z obranym szlakiem, ale też wszystkie inne aspekty instruktorskiego łańcucha górskiego. Taki uznany autorytet jak Ty, znający każdą ścieżkę i każdy kamień drogi instruktorskiej z pewnością potrafi znaleźć odpowiedź na wszystkie pytania. Tylko czy Twój podopieczny nie będzie mieć obaw, by zwrócić się do Ciebie ze swoimi małymi problemami, którymi Ty w swej mądrości raczej zajmować się nie powinieneś? Przewodnik górski często mówi zamiast słuchać, a wtedy nie słysząc, o co pyta wędrowiec...

Z drugiej strony bardzo typowa jest postawa „towarzysza z ukrycia” kroczącego w sporej odległości od podopiecznego i nie interesującego się jego losem. To opiekun, którego aktywność ujawnia się jedynie na etapie tworzenia programu próby i spotkania z Komisją Stopni Instruktorskich, później natomiast jego kontakt z podopiecznym urywa się... Wynika to z braku czasu, chęci, z braku zrozumienia roli opiekuna próby. Tymczasem Twój podopieczny staje się instruktorem nie tylko przez realizację poszczególnych zadań, ale przez całą działalność (zwłaszcza na poziomie drużyny) i postawę w czasie próby, przez cały etap wędrowki... Nie widząc, jak wędrowiec radzi sobie na szlaku, nie tylko nie będziesz w stanie mu pomóc, gdy zabłądzi, albo gdy upadnie, ale nawet nie dostrzeżesz, że stało się coś nieprzewidzianego...

Zatem, jakim być opiekunem, by móc właściwie spełnić swoją rolę? Przede wszystkim pozwalać podopiecznemu samodzielnie odkrywać poszczególne etapy wędrowki, pozwalać mu popełniać błędy, ale też kierować na właściwy szlak, gdy zacznie kroczyć zupełnie w innym kierunku. Ty wskazujesz drogę, ale pamiętaj, że jej wyboru nadal dokonuje Twój podopieczny – to w końcu Jego próba.

Zadania opiekuna próby na stopień przewodnika

Godząc się na towarzyszenie w wędrówce, warto umieć odnaleźć się na każdym etapie próby przewodnikowskiej. Do Twoich zadań w poszczególnych jej etapach należą:

- Faza otwarcia próby
  - a) wstępna rozmowa z kandydatem (omówienie roli instruktora ZHP, nawiązanie do Zobowiązania Instruktorskiego, wizji przewodnika w ZHP),
  - b) zdobycie jak największej liczby informacji o kandydacie i jego środowisku,
  - c) wspólne przygotowanie z podopiecznym programu próby na stopień,
  - d) przygotowanie kandydata do przedstawienia próby komisji, sprawdzenie poprawności i kompletności dokumentacji składanej na otwarcie próby,
  - e) stawienie się na komisji otwierającej próbę.

- Faza realizacji zadań
  - a) motywowanie kandydata, w tym wspólna rozmowa i systematyczne podsumowywanie zrealizowanych zadań,
  - b) bieżąca pomoc w realizacji zadań,
  - c) bezpośrednia obserwacja i weryfikacja sposobów realizacji zadań,
  - d) uzgadnianie ewentualnych zmian w programie próby.
  - e) dbanie o własny rozwój (osobisty przykład instruktora).

- Faza zamknięcia próby
  - a) wspólna (kandydata i opiekuna) rozmowa, czy próba doprowadziła do zamierzonego rezultatu (czy kandydat jest gotowy do podjęcia służby instruktorskiej i w jakim zakresie),
  - b) podsumowanie próby i wystawienie opinii,
  - c) przygotowanie kandydata do przedstawienia zrealizowanych zadań przed komisją, pomoc w zebraniu wszystkich wymaganych dokumentów i opinii, sprawdzenie ich poprawności i kompletności,
  - d) stawienie się na komisji zamykającej próbę,
  - e) zorganizowanie Zobowiązania Instruktorskiego,
  - f) uświadomienie instruktorowi, że zakończona próba to kolejny krok w drodze do mistrzostwa...

Wiele wskazanych wyżej elementów została dokładnie omówiona w pierwszej części niniejszego poradnika. Poniżej omówione zostaną najważniejsze aspekty pracy opiekuna, nie opisane wcześniej.

Rozmowa instruktorska

Nie bez powodu „rozmowa” z kandydatem na instruktora jest zadaniem opiekuna na KAŻDYM etapie realizacji próby. Mimo zaawansowanych technik przekazywania informacji (smsy, maile, facebook, itp.), żadna z nich nie jest w stanie zastąpić szczerzej, bezpośredniej rozmowy. Warto pamiętać, by nie miała ona charakteru „służbowego” – by toczyła się na neutralnym gruncie, w swobodnej atmosferze, np. w kawiarni przy herbatce. Ważne też, by miała cechy poprawnej komunikacji (jasne wypowiedzi, aktywne słuchanie). W przypadku dokonywania oceny niezbędne jest przekazywanie konstruktywnej informacji zwrotnej, wskazującej

na konkretne elementy pozytywne (co i dlaczego warto kontynuować, powtarzać), konkretne elementy negatywne (co i dlaczego poprawić, w jaki sposób i w jakim zakresie) oraz motywującej do dalszej pracy.

W poszczególnych fazach próby rozmowa ma nieco odmienny charakter i cel. W swoim ogólnym kształcie, powinna prowadzić do zrozumienia idei próby przewodnikowskiej przez kandydata na instruktora, umiejętności kształtowania postawy zgodnie z założeniami tej idei w trakcie realizacji próby i oceny stopnia osiągnięcia tego wzorca na etapie podsumowania.

Przed otwarciem próby, Twoim zadaniem jest uświadomienie Zainteresowanemu roli instruktora ZHP, jego praw i obowiązków po zdobyciu stopnia przewodnika, omówienie Zobowiązania Instruktorskiego. Spróbuj się dowiedzieć, czemu Twój podopieczny chce otworzyć próbę, co zamierza robić po jej zakończeniu, jakie ma cele – dzięki temu przekonasz się, czy rzeczywiście próba instruktorska jest przemyślanym wyborem Twojego podopiecznego, podjętym w odpowiednim czasie.

Często jest tak, że kandydaci na przewodnika w praktyce nie potrafią kierować własnym rozwojem a nawet mają kłopot z poznawaniem samych siebie. Wiąże się to z okresem wchodzenia w dorosłość, fazą rozwoju niezwykle burzliwą i trudną w życiu człowieka. W tych wszystkich wypadkach próba instruktorska powinna pomóc im w codzienności, zgodnie z ideą stopnia „*Poznaj siebie i motywy swojego postępowania*”. Rola opiekuna w takiej sytuacji jest nie do przecenienia. Postaraj się zebrać jak najwięcej informacji o podopiecznym: pomóż mu określić jego cele, dobre i złe strony, potrzeby, możliwości, zainteresowania, oczekiwania. Nawiaź kontakt również z jego bezpośrednim przełożonym, ew. innymi osobami znającymi go z podejmowanych działań – dzięki temu będziesz mógł spojrzeć na niego oczami jego środowiska. Pozwoli Ci to też na określenie potrzeb środowiska. Te wszystkie informacje umożliwią Ci udzielenie skutecznej pomocy na etapie formułowania zadań programu próby. Jest to też dobry moment na przedstawienie sobie wzajemnych oczekiwań: opiekuna wobec podopiecznego i podopiecznego wobec opiekuna.

Po otwarciu próby, ważna jest nie tylko rozmowa dotycząca bezpośrednio wykonywanych zadań – analiza sposobu ich wykonania, podsumowanie (informacja zwrotna), wyciąganie wniosków, dokonywanie ewentualnych zmian. Zwróć też szczególną uwagę na te aspekty idei stopnia przewodnika, które nie znalazły odzwierciedlenia w zadaniach. W jaki sposób przygotować podopiecznego do bycia „wzorem dla harcerzy”? , albo „znajdowania radości we współdziałaniu z dziećmi i młodzieżą, bycia starszym kolegą”, jak wyrobić w nim poczucie odpowiedzialności? Do tych elementów idei trudno ułożyć jakieś zadania, pewnie też dlatego nie znajdują one bezpośrednio swoich odpowiedników w wymaganiach tego stopnia. Mowa w nich jest raczej o przemyślanej postawie harcerskiej, instruktorskiej i obywatelskiej, której oczekujemy od przewodnika. Aby móc sprostać tym oczekiwaniom, warto poświęcić trochę czasu na pogłębioną dyskusję z kandydatem, prowadzącą do określonych wniosków i kształtującą jego światopogląd. Nie powinna ona toczyć się w oderwaniu od rzeczywistości, lecz dotyczyć kwestii, z którymi bezpośrednio styka się przyszły przewodnik – jego drużyny, rodziny, działalności pozaharcerskiej. Rozmowa niejako zmusza do zastanowienia się nad omawianymi sprawami i sformułowania określonych tez, na co nie zawsze jest czas i możliwość w trakcie wykonywania kolejnych zadań. Twoim zadaniem jest zwrócenie uwagi na kwestie szczególnie istotne – w ten sposób Twój podopieczny być może dopiero zacznie kształtować swoje poglądy na tematy, nad którymi nie zastanawiał się nigdy wcześniej. Warto ją ubarwić Twoimi przekonaniem i doświadczeniami – w końcu Ty również wychowujesz przez osobisty przykład, nie tylko w działaniu, ale też w myśleniu. Dzięki temu, pomożesz mu sformułować i zweryfikować własny system wartości oraz wybrać najważniejszą drogę na szczyt...

Na etapie zamknięcia próby, rozmowa jest niezwykle ważna, by dokonać podsumowania

całej próby. Postaraj się, aby Twój podopieczny sam ocenił, czy faktycznie osiągnął zamierzony rezultat, w jakim stopniu wpłynęło to na jego rozwój, czy czuje się gotowy do podjęcia służby instruktorskiej i w jakim zakresie. Jeśli macie co do tego wątpliwości, zastanów się, czy nie zaproponować podopiecznemu dodatkowego zadania albo odpowiedniej lektury. Ważne jest to, abyście razem czuli, że odbyliście długą, ale i wartościową wędrówką i że dotarliście do właściwego szczytu. Wówczas niezapomniane widoki z wierzchołka góry będziecie mogli jeszcze długo wspominać...

Opracowywanie opinii

Stworzenie opinii na temat podopiecznego i jego próby jest wymagane od opiekuna do zamknięcia próby instruktorskiej, a czasami też do jej otwarcia. „System stopni instruktorskich” określa, iż opiekun próby „przedstawia KSI opinię o zdobywającym stopień i przebiegu próby”, zatem nie zobowiązuje by została ona przedstawiona w formie pisemnej. Wymóg taki może być określony regulaminem właściwej KSI. Niezależnie od wymagań, warto jednak skorzystać z formy pisemnej. Wówczas nikt nie będzie mieć wątpliwości, co, kto, kiedy i miał na myśli mówiąc to czy tamto i co rzeczywiście zostało powiedziane.

Proces pisania opinii zwykle sprawia wiele problemów. Często można zobaczyć minimalistyczne opinie w stylu np., „Popieram starania druha o zamknięcie próby” lub „Druh w pełni zasługuje na przyznanie stopnia”. Czasem też opiekun wysila się na wypisanie zestawu przymiotników, w dość przypadkowym układzie, np. „Druha jest odpowiedzialna, uczynna, miła,... itp.” Obowiązek stworzenia opinii został spełniony, szkoda tylko, że jego wynik nie daje żadnej informacji ani Komisji Stopni Instruktorskich, ani samemu zdobywającemu stopień.

Celem formułowania opinii jest przekazanie konkretnej informacji, ale też motywowanie do rozwoju kandydata. Nawet najlepszy instruktor, chciałby się dowiedzieć czegoś nowego o sobie samym, dostać konkretne wskazówki, nad czym pracować w przyszłości – w końcu rzadko każde zadanie próby jest wykonane absolutnie idealnie. Szczególnie wartościowe jest to wtedy, gdy ma okazję poznać opinię ze strony kogoś bardziej doświadczonego. Podobnie pochwała w stylu „rajd był udany” nie wskazuje, co podobało się uczestnikom i w jakim zakresie impreza ta wpłynęła na ich rozwój. Zupełnie nie ukazuje też roli Twojego podopiecznego w przygotowaniu i przeprowadzeniu tego przedsięwzięcia.

Jeszcze gorzej sytuacja przedstawia się w momencie, gdy opiekun nie wie co napisać, bo nie dopilnował tego, aby zobaczyć swojego podopiecznego w działaniu. Albo, gdy kierując się tak zwanymi „potrzebami środowiska” pisze zdawkowe „zgadzam się na zamknięcie próby z wynikiem pozytywnym” osobie, która nie osiągnęła wymaganego regulaminem poziomu wiedzy i umiejętności. Skoro w środowisku nie ma żadnego instruktora, to warto by się w końcu jakiś pojawił... Konsekwencje takiego postępowania, mogą być bardzo niemiłe. W pierwszej kolejności wpłynie to niewychowawczo na przyszłego instruktora, który od Ciebie powinien uczyć się postawy i zgodności słów z czynami. Jeśli przedstawisz podopiecznemu, że nad wieloma kwestiami jeszcze powinien popracować, po czym piszesz mu wyidealizowaną opinię, zainteresowany może stwierdzić, że popełnione błędy nie miały większego znaczenia. Poza tym, Twoja wiarygodność w środowisku instruktorskim będzie bardzo niska. W dalszej kolejności może wpłynąć to na niski poziom funkcjonowania drużyny, odchodzenie dzieci z harcerstwa, a nawet sytuacje zagrażające bezpieczeństwu najmłodszych członków ZHP.

Jak zatem sformułować kompetentną opinię, odnoszącą się do faktów i wymagań ZHP? Przede wszystkim konieczna jest do tego aktywność opiekuna w trakcie realizacji próby. Trudno ocenić podopiecznego nie uczestnicząc w wykonywaniu zadań i nie widząc go w działaniu. Następnie warto systematycznie podsumowywać kolejne zadania, formułować wnioski i obserwować, czy na dalszym etapie realizacji próby zainteresowany korzysta ze zdobytych doświadczeń. Na etapie zamknięcia próby należy dokonać kompleksowego podsumowania próby. Do jego przeprowadzenia mogą być pomocne następujące pytania:

- Czy został osiągnięty cel poszczególnych zadań? W jakim stopniu wpłynęły one na rozwój podopiecznego i osób, które były odbiorcami jego działania? Czy osiągnął poziom określony w idei stopnia przewodnika?
- Czy wszystkie zadania zostały zrealizowane, jeśli nie to dlaczego (czy wynikało to z przyczyn zewnętrznych, niezależnych od kandydata na instruktora, czy też z jego winy)? Czy zadania niezrealizowane zostały zastąpione innymi (w uzgodnieniu z KSI), prowadzącymi do podobnych celów? Czy realizacja zadań odbyła się w sposób i w terminie przewidzianym w programie próby? Jeśli nie, to czego zabrakło i dlaczego?
- Czy działania podjęte w okresie próby pozwoliły zainteresowanemu na przygotowanie się do pełnienia funkcji instruktorskiej? Czy posiada wiedzę i umiejętności metodyczne (w szczególności czy stosuje metodę harcerską w pracy gromady/drużyny, instrumenty metodyczne, różnorodne formy pracy)?
- Jak wygląda praca wychowawcza Twojego podopiecznego i jego kontakt z dziećmi i młodzieżą? Czy przestrzega przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa w pracy z dziećmi i młodzieżą, czy można dzieci powierzyć jego opiece?
- Jakimi cechami osobowości i jaką postawą charakteryzuje się Twój podopieczny (ze szczególnym zwróceniem uwagi na odpowiedzialność i rzetelne wypełnianie obowiązków wynikających z pełnionej funkcji).
- Jakie istotne zmiany nastąpiły w czasie trwania próby? W jakim zakresie zainteresowany zdobył nową wiedzę, umiejętności, doświadczenie, jakie są efekty jego pracy nad sobą?

Po dokonaniu takiej analizy, sformułowanie opinii nie powinno być problemem. Opinia będzie po prostu pisemnym odzwierciedleniem owego podsumowania – szczerym i opierającym się na faktach.

Wśród elementów formalnych opinii warto pamiętać o takich elementach, jak: data, podpis, cel opinii, wskazanie kto jest twórcą opinii i jej adresatem. W opinii powinna znaleźć się też konkluzja – konkretne stwierdzenie, czy rekomendujesz czy też nie zamknięcie próby na stopień i z jakim wynikiem.

Obrzęd Zobowiązania Instruktorskiego

Obrzęd Zobowiązania Instruktorskiego powinien odbyć się nie później niż 3 miesiące od przyznania stopnia przewodnika rozkazem właściwego Komendanta. To właśnie Ty powinienes dopilnować, by termin ten został dotrzymany. W niektórych środowiskach opiekun próby jest też odpowiedzialny za przygotowanie obrzędu Zobowiązania Instruktorskiego.

Scenariuszy tej uroczystości może być wiele. Motyw przewodni warto dopasować do osoby wstępującej na drogę instruktorską – do jej charakteru (np. impreza spokojna czy niespodzianka z dreszczykiem emocji), zainteresowań (np. góry, ratownictwo, konie) i innych indywidualnych cech. Do elementów, które muszą znaleźć się zawsze należy: wypowiedzenie tekstu Zobowiązania Instruktorskiego przez kandydata na instruktora, wręczenie granatowej podkładki pod Krzyż Harcerski, granatowej lilijki do przysycia na mundurze (chyba, że elementy te zostały wręczone wcześniej przez członków KSI) i książeczki instruktorskiej oraz wspólne zaśpiewanie „Piosenki Instruktorskiej”. By nadać tej chwili wyjątkową wartość można też:

1) polecić zainteresowanemu wykonanie jakiegoś zadania, np. przeprowadzenie grupy instruktorów do miejsca Zobowiązania w nieznanym terenie; po drodze mogą się wydarzyć

niespodziewane historie, np. ktoś zemdleje, zgubi się, komuś porwie się plecak itp.,

2) przygotować drogę ognia prowadzącą np. do ogniska – kilku instruktorów stojących w pewnym oddaleniu od siebie przy świecach przedstawia kandydatowi na instruktora krótką gawędę na temat poszczególnych fragmentów Zobowiązania Instruktorskiego;

3) można też zapytać bohatera uroczystości w jaki sposób zamierza przestrzegać Zobowiązania, co jest dla niego szczególnie istotne,

4) rozpocząć uroczystość od zapalenia granatowych świec przez zaproszonych gości,

5) przygotować posiłek z dyskusją o blaskach i cieniach instruktorskiego życia prowadzoną przez opiekuna próby,

6) przygotować bohaterowi uroczystości puzzle do ułożenia w kręgu świec / ogniska (z tekstem Zobowiązania, rysunkiem, zdjęciem),

7) dokonać krótkiego podsumowania próby i powspominać interesujące / zabawne / trudne / godne zapamiętania fakty z życia składającego Zobowiązanie,

8) przygotować miły prezent, np. album ze zdjęciami prezentującymi realizację zadań próby przewodnikowskiej, pamiątkę z tekstem Zobowiązania Instruktorskiego,

9) dokonać obrzędowego wypisania życzeń przez wszystkich zgromadzonych,

10) zaproponować zainteresowanemu, by wziął udział w przygotowaniu uroczystości, np. wybrał sentencję na temat odpowiedzialności, zaprosił wybranych gości – taki współudział jest bardziej korzystny dla uświadomienia roli wychowawcy i opiekuna niż zaproszenie na „gotowe przyjęcie”,

11) zadbać o wystrój miejsca w konwencji granatowo – niebieskiej, nawet jeśli impreza odbywa się na „na powietrzu” (np. ognisko ułożone w środku lilijki ułożonej z pomalowanych na granatowo kamieni), niecodzienne elementy (np. płonące pochodnie), oprawę muzyczną.

Po złożeniu Zobowiązania Instruktorskiego przez podopiecznego Twoja rola formalnie się kończy. Warto jednak byś był przy świeżo upieczonym instruktorem, gdy ten będzie stawiać pierwsze kroki na instruktorskim szlaku – te podobno są najtrudniejsze... Uświadom mu, że to dopiero początek wędrówki w zupełnie nowym terenie. Ukaż mu nowe możliwości rozwoju i jakie mogą czyhać na niego zagrożenia. To między innymi od Waszej wspólnej, dotychczasowej pracy będzie zależeć, jak szybko nowy przewodnik oswoi się z tym nowym terenem ...

BIBLIOGRAFIA:

Literatura:

1. Bokacka Kamila, Całek Grzegorz, Przepiórowska Marzena, *Instruktorskie rozważania*, Ruch Całym Życiem, Warszawa 2001
2. Czarkowski Jakub Jerzy, *Hufcowa Komisja Stopni Instruktorskich. Skrypt-poradnik*, materiał w wydaniu elektronicznym
3. Prędką Ewa, *Przewodnik dla przewodnika. Poradnik Drużynowego Drużyny Harcerskiej*, Harcerskie Biuro Wydawnicze Horyzonty, Warszawa 2006

Artykuły:

1. Karg Beata, *Jak to jest z wyborem podopiecznego*, w: Czuwaj nr 03/2004, GK ZHP, Warszawa
2. Kuś Katarzyna, *Opiekunie, bądź Sokratesem*, w: Czuwaj nr 01/2005, GK ZHP, Warszawa
3. Łaba Jolanta, *Niezapomniane przeżycie*, w: Czuwaj nr 10/2005, GK ZHP, Warszawa
4. Łaskarzewski Adrian, *Co musi opiekun próby*, w: Czuwaj nr 04/2005, GK ZHP, Warszawa
5. Regucka-Kwaśnik Anina, *Instruktor opiniotwórczy cz.1-3*, w: Czuwaj nr 10/2006, nr 11/2006, nr 12/2006 GK ZHP, Warszawa
6. Regucka-Kwaśnik Anina, Żywicki Piotr, *Najpierw wyznaczmy kierunek*, w: Czuwaj nr 02/2005, GK ZHP, Warszawa
7. Skrycka Agnieszka, Krawczyk Katarzyna, *Sowa + kukułka + kangurzyca = wilk*, w: Czuwaj 07-08/2004, GK ZHP, Warszawa
8. Szuta Sabina, *Właściwe zadanie na właściwy stopień*, w: Czuwaj 06/2005 GK ZHP, Warszawa
9. Zielińska Małgorzata, *Jaka próba przewodnikowska*, materiał w wydaniu elektronicznym

Akty prawne:

Uchwała nr 40/XXXVI Rady Naczelnej ZHP z dnia 6 marca 2011 r. w sprawie systemu stopni instruktorskich

